

Šiame numery

Antikomentariškos mintys

vasaros vienvėje.

Didelis, bet mažai žinomas australas, rašytojas Patrick White.

Juozas Eretas prisimena

Stasį Šalkauskį.

Joan Salvat Papaseit eilėraščių.

Lobynas smėlyje prie

Šiaurės jūros.

Kultūrinė kronika.

Moterų gyvenimas

DIDELIS, BET MAŽAI ŽINOMAS AUSTRALAS

NOBELIO PREMIJOS LAUREATAS

rašytojas Patrick White

ALOYZAS BARONAS

Paskyrus praėjusiais metais australų rašytojui Patrick White Nobelio premiją, daugelis nežinojo kas yra šis žmogus ir ko vertas jo literatūrinis darbas. Lietuvių Enciklopedijoje tėra apie jį tik pusė eilutės. Ligi šiol buvo manoma, kad Nobelio premija skiriama daugiau politiniams negu literatūriniais sumetimais, taip pat buvo įtariama, kad ir ši premija, paskirta australui, buvo daugiau gesto, o ne literatūros motyvas. Ligi šiol penki amerikiečiai: O'Neil, Pearl Buck, Sinda ir Lewis, Willama Faulkner ir John Steileck gavo Nobelio premijas, bet tiesiog atvirai buvo kalbama, kad amerikiečiai negaus tol, premijos, kol nepasibaigs karas Vietnamo. Be abejo, tai nėra literatūrinis motyvas, bet tokių neliteratūrinių motyvų Nobelio premijos komisija yra padariusi apskaiči.

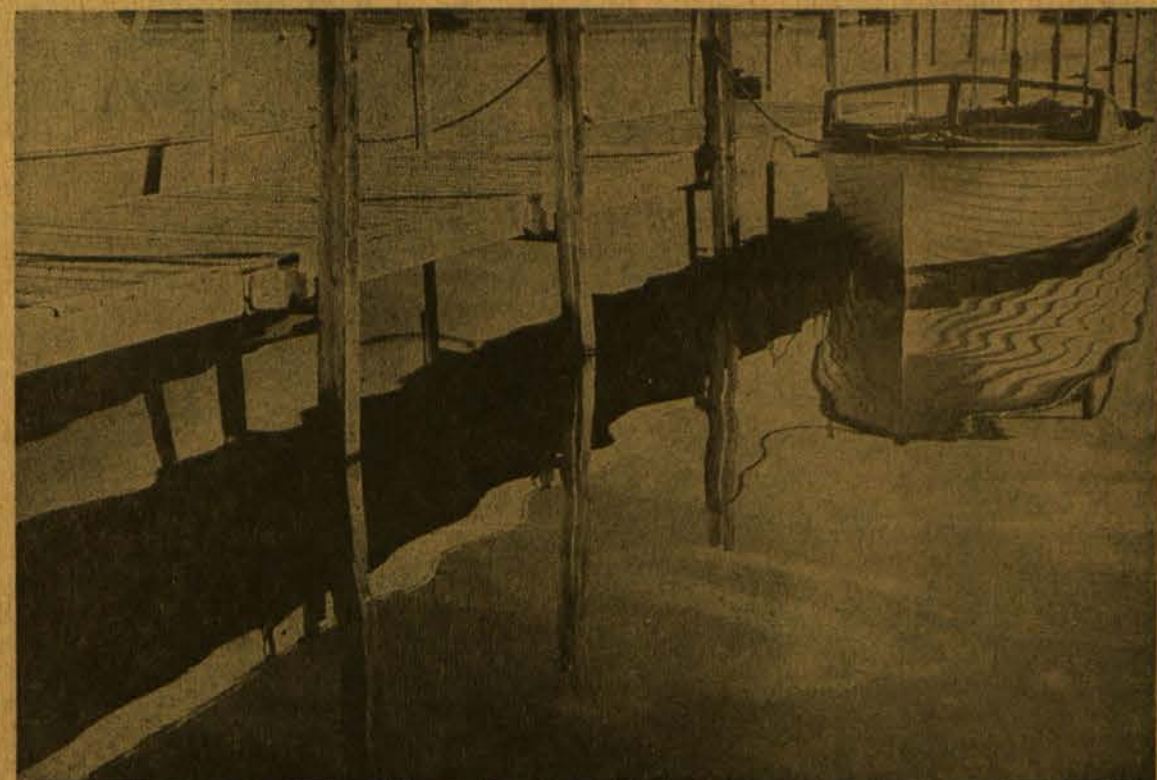
Šimt, paskyrus premiją australui White, buvo akcentuojama, kad jam premija įteikiama "už epinį ir psichologinį pasakojimo meną, kuris atverė literatūroje naują kontinentą". Toks aptarimas padaromas visada ir jis ne pirmas, pvz. amerikiečiui Lewis buvo paskirta premija už jo "stiprų ir gyvą vaizdavimo meną, sugebėjimą sukurti tipus, sąmojų ir humorą". Pearl Buck 1938 m. paskirta premija už turtingus ir tikrus kiniečių gyvenimo epinius pavaizdavimus", lenkui Reymontui 1924 m. — už jo "didįjį tautinį epą Kalniečiai", Ivanui Buninui 1933 m. — už "griežtą meniškumą, kuriuo jis atstovauja klasiinei rusų literatūrai", Hermanui Hessei 1946 m. — už jo kūrybą, kuri, rituliodama-

si į drusmą, giliai atstovauja klasiiniam humanizmo idealui, ir aukštą stiliaus vertę".

Prisiminus kitas premijas, tenka pastebėti, kad nebūtinai gauna premijas geriausi. Pavyzdžiui amerikietis Irwing Wallace savo knygoje "The Writing of one Novel" rašo, kad, skiriant premiją amerikietei Buck, vienas komiteto narys dr. Hedin sakė, kad tada iš 18 komisijos narių dešimt slapto balsavimu pasisakė prieš Buck, bet jį iš anuos nugalėjo. O premiją Buck paskirti dr. Hedin norėjo todėl, kad Pearl Buck ir jos vyras išspausdino dr. Hedin knygą, Čiangaišeko biografiją. Jis atvirai pasisakė, jog norėjo už tai atsilyginti. Dr. Hedin teigė, kad Maksim Gorkis negavo premijos, nes per anksti mirė, Somerset Maugham todėl, kad per daug populiarus ir neskoningas, o užsiminus apie James Joyce, dr. Hedin paklausė: O kas tas per tipas?

Gabriela Mistral 1945 m. laimėjo premiją prieš Sandburgą, Benediktą Croce ir Hermaną Hesse, todėl, kad vienam komisijos nariui, konkretiškai poetui Hjararui Gullberg, labai patiko Mistral, ją vertė ir tiesiog įkalbėjo kitus komisijos narius ją premijuoti. Gi Dreiseris negavęs premijos todėl, kad buvo laukiama, kol jis pilnai išsivystys.

Be abejo, kiti buvo premijai vis pristatomi elgę metų, pvz. italas Alberto Moravia, bet negavo. Negavo, nemažai ir tokių, kurie jau ir pasimirė, premijos nebesulaukė, kaip Kazantzakis. Žodžiu, premijos nėra tikrasis, bet tik apytikris literatūros įvertinimo matas.

Ramybė

Nuotrauka Vytauto Maželio

Kas gi tas White

Australas Patrick White gimė 1912 m. gegužės 28 d. Londone, kur jo tėvai buvo nuvykę atostogų į Australiją. Šešių mėnesių amžiaus jis grįžo atgal į Australiją, bet kai sulaukė 18 metų, buvo vėl nusiųstas į Angliją mokytis. Vėliau Cambridge universitete studijavo kalbas, o paskui teko tarnauti anglijos aviacijoje, ir jis karo metu buvo žvalgybos karininkas Viduriniuose Rytuose ir Graikijoje. Po karo apsigyveno Sidnėjyje. Šiaip jau White sakosi esąs londonietis, kuriam likimas lėmė būti australu. Jis augintas ožkas, dirbęs darže ir rašęs, pragyvendamas iš pieno ir daržovių pardavinėjimo. White, po premijos paskyrimo, pasisakė mėgstas ne vien daržininkystę, bet ir muziką, virimą ir šunių auginimą. White yra intelektualas, studijavęs lotynų, prancūzų ir vokiečių kalbas, nėra joks tik daržininkas ir yra gavęs bakalaurą laipsnį Cambridge universitete.

Nepaisant, kad autoriaus knygas leido Amerikoje Wilking leidykla, žurnalistas W. J. Waterbury "Times Literary Supplement" laikraštyje rašė, jog jis apėjo visus New Yorko knygynus ir ten nerado nė vienos White knygos. Kai paklausė, kodėl nėra, tai dauguma pardavėjų atsakė, kad nežinojo, jog jis laimės Nobelio premiją.

Tuos žodžius prisiminus, New Yorko Times Book Review kritikė, New Yorke gyvenanti australė rašytoja Shirley Hazzard skundžiasi: "Knygų spausdinimas ir pardavinėjimas aplamai yra apvertintojo padėty. Nors paskutiniaisiais metais geresniuose Londono knygynuose visuomet buvo galima užtikti ne vien tik eilę White romanų, bet ir neblogo pasirinkimą modernių Australijos rašytojų veikalų, tačiau joks amerikiečių žurnalas neatlieka tokio patarnavimo, supažindindamas angliškai kalbančius skaitytojus, kaip anglių Times Literary Supplement. Nobelio atžymėjimas reikiškas, kad pagaliau Australija patektų į literatūrą, tarytum ta literatūra būtų kokia iškilė akademija, o australai

rašytojai iki šiol lyg būtų darba-
vėsi ir kūrė už jos ribų".

White veikalai

White pirmasis romanas išėjo Anglijoje 1939 m. "The Happy Valley" (Laimingasis slėnis). Tai gi gana vėlybas debiutas, nes White tada jau turėjo 37 m. Bet pats sakosi, jog du savo romanus jau anksčiau sunaikinęs, nes nenorėjęs jų niekam rodyti. Šiame "Laimingojo slėnio" romane autorius vaizduoja dr. Oliver Halliday, kuris, ieškodamas gyvenimo prasmės ir laimės, palieka savo žmoną ir du vaikus, susidėdamas su kita moterimi. Bet daktarą ištinka dvasinis sukrėtimas, kai jis netikėtai atranda viename kambary mirusį žmogų. Jis tada grįžta namo.

Antrasis White romanas "The Living and the Dead" (Gyvieji ir mirusieji) išėjo 1941 m. Romanas vaizduoja Anglijos aristokratų aplinką. Romano veikėja miršta, atstumta paskutinio meilužio, o jos sūnus Elyot Standish dvasiškai miręs. Tačiau romane yra ir gyvyji, kur tariai pilni vilties ir geismo gyventi. Viena tokių yra Elyot sesuo Eden.

"The Aunt Story" (Tetos pasakojimas) vaizduoja valdingos motinos išaugintą dukterį Goodman, kuri, motinai mirus, pasijutusi laisva, nustoja realaus gyvenimo pajautimo.

Po to išėjo romanas "The Tree of Man" 1955 m. (Žmogaus medis), o 1957 m. romanas "Voss", "Rider in the Chariot" (Vairuotojas karioje), 1961 m., "The Solid Mandala" (Solidi mandala) 1966 m., o 1970 m. pasirodė romanas "Vivisektor" (Vivisektorius). White rašė ir dramų, kurios išėjo atskiru rinkiniu. Dramos yra: "The Ham Funeral", "The Season at Sarsaparilla", "A Cheery Soul" ir paskutinė 1962 m. "Night on Bald Mountain". Yra išleides, taip pat ir novelių rinkinį "The Burn Ones".

Romane "Voss" vaizduojamas devynioliktojo amžiaus vidurio vokiečių pionierius. Vokietis Johannes Ulrich Voss kuriasi Australijoje, kuri jam vis atrodo svetima, bet iš kitos pusės jis galvoja, kad jis čia turi at-

likti kokią nors misiją ir diktuoti kitiems savo valią. Voss sugalvoja daryti ekspediciją į Australijos gilumą ir toje kelionėje žūna. Voss romane sakoma: "Jeigu aš mokėčiau paprastais žodžiais išsakyti paprastą žinojimo neaprepiamumą". Kritikai gi teigia, kad rašytojas White tą žinojimą skaitytojui suteikia.

"Važiutojo karioje" romane vaizduojama tariamas ugnies vėžimas, turįs išvežti žmones iš blogio pasaulio. Tai keturi keleiviai, kiekvienas kitam svetimi. Vienas jų žydas, kitas mokslininkas ir dvi gyvenimui nepatenkintos ir nusivylusios moterėlės. Jie visi vaizduojami mažame miestelyje, kaip bendrakeleiviai.

Romanas "Solidi mandala" susideda iš keturių pasakojimų, kurių veikėjai yra tie patys. Ir šiame veikalė rašytojas dažnai peršoka iš vieno į kito veikėjo pasakojimą, todėl gana sunku viską sekti. Romane vaizduojama suvaikėję broliai. Pagaliau romanas baigiasi tragiškai, kai vienas brolis kitą brolių nužudo. Mandala reiškia ratelinę ar kvadratinę geometrinę figurą.

Romane "Vivisekcija" vaizduojamas dailininkas, ieškas mėlynos spalvos, tam tikra prasme mirties. Romanas išverstas į vokiečių kalbą ir pavadintas "Der Maler".

Iš viso White romanai yra gan niūrus, sunkūs, iš pirmo požiūrio atrodo realistiniai, tačiau visumoje gana apstu vadinamo pasąmonės sriauto. Romanai nėra lengva skaityti, todėl neuostabu, jog autorius nėra labai populiarus. Tačiau reikia atsiminti, kad populiarumas nėra literatūrinės vertės kriterijus.

Pats autorius White, kaip ir jo romano veikėjas dailininkas, stengiasi būti uždaras ir nenori duoti jokių informacijų. Jis laiko vyra šeimnininką ir stengiasi išvengti įvairių reporterių, to laikėsi ir tada, kai gavo premiją. Kaip skelbia "Times" žurnalo kritikas, White buvo pripažintas, lygiai kaip ir jo negaus, bet intelektualūs skaitytojai.

Trumpai suminėjus kitus veikalus, norėčiau ilgėliau sustoti ties epopėjiniu White veikalu "The

(Nukelta į 2 psl.)

Kertinė paraštė

ANTI-KOMENTARIŠKOS MINTYS VASAROS VIENVĖJE

Vaizduotė ir gyvenimas — neblogas pavadinimas visų minčių, iliuzijų, užuominų ir pastabų pilnatvei.

Vaizduotė ir gyvenimas. Diužija — tikrovė. Svajonės — faktai. Didingos antinomijos. Epochiniai kontrastai. Žiaurumas — meilė. Taisybė ir klaida. Šviesa — tamsa. Viršūnė ir dauba. Individas — minia. Ir taip toliau, ir taip toliau, brangieji. Minėti galima be galo ir be krašto. Kaip pasakoj, skaitytoj dar vaikystėj.

Bet kas iš to. Nėra naudos kontrastuose. Gyvenimas ilgai nui sujungia ir priešingiausias polius. Net meilės laiškus nu neša žmonėms, kurių mes nenorėjome mylėti.

Patarimas eiliniam poetui:

Rašyk, kad žmogus nesuprastų. Gi rašydamas paukščiui, stenkis, kad eilėraščių erdvės neprarastų, nes daina be erdvės paukštį nudės: O žmogus, nesupratus keisto eilėraščio, kurį laiką tylės... ir vėliau dėl viso ko iš naujo skaityti pradės.

Išsiūriūjau į spalvotą Vilniaus senamiesčio paveikslą. Piliis. Varpinė. Katedra. Medžių žaluuma. Rodos, niekas nepasikeitė, bet viskas jau sapnė. Laiko nuotolis plinta, ir tikrovė toldama palengva sustingsta paveiksle.

Ak, tas kuždėjimas — didelių minčių minėjimas, apgaubtas svarbos nimbų. Rodos, pasaulis nuo to bus geresnis, jei jį auyse ir lūpose bendradarbis pasidarys mažesnis.

Du bičiuliai gerą valandą prakūda tarpusavyje, pritariančiai lingvodami galvomis. Aš žinau, kad jie užsiima aritmetika

— sudeda ir padaugina savo artimųjų klaidas. Pasiūliau tam tikslui naudoti elektrinį skaitliuką.

Emė ir užsigavo.

Tyla negali būti viena. Tyla turi būti su kita būseną. Su žmogaus šiluma — artima, gydanti, gera.

Argi jūs nesuprantat, jog žmogaus vieniša vėlė trokšta šiltos tylumos — tik tokios, kuri veda į kitą žmogų. Tyla negali būti viena. Ji, kaip eiseną, skamba tamsiausioj gatvėj.

Ne... ne... Ne žodžiai diktuoja mintis. Ne logika diktuoja mintis. Ne protas. Ne vaizduotė. O ne!

Patvarūs jausmai diktuoja viską ir valdo kiekvieną mūsų dirgą. Valdo tave ir mane. Valdo mūsų tyriausius santykius.

Nei iš šio, nei iš to linksniuojų skaitvardį "vienas": vienas, vieno, vienam, vieną, vienu, viename...

Su juo darau įvairius derinius. Būtent: būk vienas ir būsi laisvas tarp kitų; su viena plyta miesto nepastatysi; vienu mauku negali ištuštinti nepriplito stiklo; gilus yra vienatvės šulinys.

Dabar galvoju apie vienintelę šalį, kurioje norėčiau numirti. Taip, ten, vieninteliame mieste — Kaune. Žaliakalnyje.

Laikas užgydo žaizdas — pasakymas senas kaip Prometėjo uola.

Gaila, kad, žaizdoms užgijus, nelieka laiko gyventi. Lieka tik uola — atsiūti ir senti. Aišku, įbedus prityrusį žvilgsnį į mau-rojančią jūrą.

Pr. V. Ir vasaros vėjo dvelksmas...

Nuotrauka V. Maželio

Nobelio premijos laureatas

(Atkelta iš 1 psl.)

Tree of Man", kuris daugiausia buvo akcentuojamas, paskyrus premiją, ir kuris, šalia Voss, iš visų veikalų dažniausia minimas ir amerikiečių enciklopedijose, kaip viena iškilniausių knygų, vaizduojančių Australijos kaimiečių gyvenimą.

"Žmogaus medis"

"The Tree of Man" išleistas Amerikoje 1955 m. tos pačios "Viking" leidyklos, kuri šimet išleido "The Eye of the Storm", anksčiau išleidusi kitus White veikalus. "Žmogaus medis" yra daugiausia realistinis, vaizduojas australiečių, kovojančius už savo žemės krašteli, už išsilikimą, rodo sunkų darbą pirmųjų Australijos ūkininkų, tam tikrą prasme primenančių mūsų kaimo žemeje. Šis romanas, po ankstyvesnių White romanų, yra realistiškesnis, australų literatūroje laikomas epopeja, t. y. literatūros kūrinys, vaizduojas platią australų tautos laikotarpį. Patrick White romane "Žmogaus medis" tikrai yra labai daug įvykių, kurie jungiasi į visumą, įgalindami pažinti vaizduojamąjį Australijos naujakurių laikotarpį. Iš kitos pusės romanas savo charakterių ryškumą iškelia ne vieną ir apimamą žmogaus žemeje problemų.

Romano pasakojimo eiga lėta. O tokia 500 puslapių knyga perskaityti yra gana sunku. Tačiau, antra vertus, ji skaitant, palengva galima į ją rasti nuostabių palyginių, gamtos aprašymų ir įdomių žmogaus egzistencinę prasmę liudijančių situacijų. Ji galima būtų lyginti su Reymondo "Kaimiečiais" ir lietuvių rašytojų romanais, vaizduojančiais žmonių prie žemės prisirišimą ir kovą už ją žeme. Tai grūtinės šios gamtos nelaimės ir įvairiomis nesėkmėmis, o taipgi pačių žmonių kova su savo geismais ir užgaidomis, kurios yra žmogiskos ir tam tikra prasme išsėnančios iš visų įprastų moralės normų. Todėl "Žmogaus medžio" romano vėliavėlė nėra nei šventi, nei blogi, o yra žmonės. Skaitant šį australiečių romaną, galima matyti, kad žmogaus santykis su žeme visame pasaulyje tas pats. Galima tai matyti ne tik iš europiečių rašytojų romanų, bet net ir iš jau ne apie žemę rašančių amerikiečių rašytojų, kaip James Baldwin, kuris novelėje, "The Man Child" vaizduoja, kaip dėl žemės pasmaugiamas berniukas. White romane gal ir nėra tiesioginės kovos už žemę žmogaus su žmogum, bet yra kova su nuolatine gamtos nelaimėmis, kurių Australijoje yra daugiau negu Europos kraštuose.

Pats "Žmogaus medžio" pasakojimas yra labai lėtas. Gal net per lėtas. Veiksmas sustingęs, yra pačio romano pabaigoje, kada jau pagrindiniai veikėjai atsiskiria prieš amžinybės slenksčių.

Koks romano turinys? Pasakytume labai paprastai: žmogus gyvena, ūkininkavo, augino vaikus ir mirė. Ir tas gyvenimas nebuvo nei nuotykingas, nei pasižymis didvyriškais žygiais. Jis buvo paprastas, bet čia ir glūdi visas romano episkumas. Jaunas australas Stan Parker veda augintinę mergaitę Amy ir su ja pradeda gyvenimą. Ir kai ją arkliai vežasi namo, kai jaunamartė graudžiai galvoja apie savo vaikystę, ta kelionė atrodo tokia lyriška ir tokia lietuviška, primenant lietuvių, vyrų išvežamus į kitas parapijas. Ir jaunoji žmona vis negalėjo pabėgti iš savo vaikystės. Jos mažas berniukas vyras Stan sėdėjo šalia, jis žinojo, kaip yra sunki kancija, kai ją neįmanoma pasidalinti, bet jis taip pat žinojo, kad mergaitė nesigali. Ir kai ją parsivežė namo "nakis tapo mėsenios poema". O vėliau teigia, kad "kvalias mėnuo kilo virš mirusių medžių". Autorius dažnai mini šerkšną, mėgsta palyginimus ir lyriškumą, pvz. teigia, kad "tyla buvo tokia didelė, jog bu-

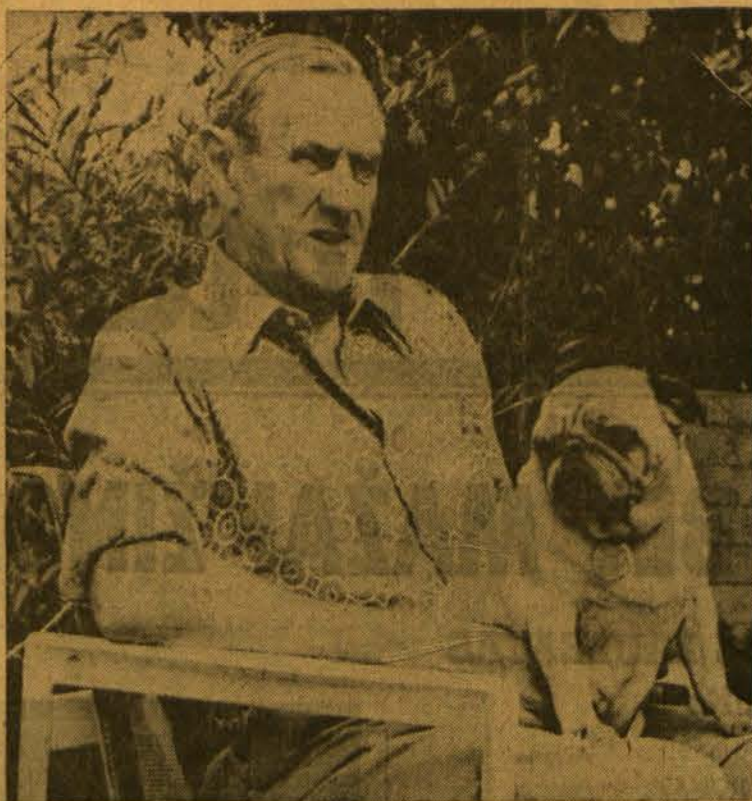
vo girdėti, kaip voras mezga tinklą".

Parker dirba savo skurdžiame ūkyje, turi seną karvę, kuri sirguliuoja, tačiau jaunamartė jos nenori parduoti. Ir tiesiog juokingas kontrastas, karvė laukia karvės, gi jaunamartė laukia kūdikio. Serganti karvė susilaukia veršuko, jaunoji motina neišnešioja. Jaunamartė karvė yra kažkas iš jos vaikystės. Ir čia prisimena, kaip pirmąjį lietuvių imigrantą, atvykį į Ameriką, džiaugdavosi išgirdę karvės baubimą, kaip kažką labai artimo iš tolumo Lietuvos kaimo. Vyras gailisi, kad karvė serga, jis nebegaali jos išgelbėti. Kaimo skurdus žmogus yra žiaurus, ir Parker ne medicina, bet jėga ir spyrta, uori prikelia karvę, kuri vis dėlto nudvesia. Žmona ir vėliau nebegaali išnešioti kūdikio, tik po kiek laiko ji susilaukia berniuko ir mergaitės. Tačiau visos tos nelaimės nėra taip slegiančios, kaip Slinklairo "Džiunglių", kur negandai visai nebelieka prosvaisių. Patrick White romanų kasdieninė ir visuotinė nelaimė vis dėlto yra šviesos, ateinančios pačios gamtos ir kaimynų pavidulu.

Kūdikio laukimas yra panašus, kaip ir visuose romanuose. Savo lūšnią noris padidinti Parker stengiasi, bet, kaip padidines, nesulaukia vaikų. Užima potvyniai, sausros ir gaisrai. Potvyniai nusiaubia apylinkę, bet jie praeina, žmonės atsigauna ir vėl gyvena. Visose tose nelaimėse, visame gyvenime yra ir giedros. Šalia to rūpestio, bendrų krašto nelaimių, ir šeimos gyvenimą užplūsta tamsūs momentai. Kartais Stan Parker nebegaalėdavo atpažinti net savo žmonos. Kartais ji buvo nuostabi. Bet kartais jam atrodėdavo, kad mato ją pirmą kartą, stebėdamasis, kokia ji surigusi ir negraži.

"O po to vėl atrodėdavo, kad ir žmona graži, gražus ir sodas, prižėlęs piktžolėmis, ir ūkelis gražus, ir net telyčaitė linksmi auganti, kuri kartą buvo sušalus ir jos permirkimas lietuvių primena kito Nobelio premijos laureato Steinbecko apysaką "Red Pony".

Šiaip jau visos tos detalės, visos tos gyvenimas gana išstėtas ir lėtos, nes vien karvės pirkimas apima ištisą knygos skyrių. Tačiau šalia buitinių problemų yra ir kita bendroji, sunkiųjų atvejų žmogiskoji prasmė. Pavyzdžiui — sausra. Ją sunku mums net įsivaizduoti. Bet autorius moka ją puikiai nupiešti, vaizduojamas, kaip "žemė pleišėja ir miršta, kai, rodos, net to, kiek sausumos gyvuliai, kaip drižai, guli jau išvertę ruožus" pilvus aukštyn. Ir kai sausroje užsidega krūmai ir namai, tai lekiančios ugnies laukia išsiganę vienu ir kitur begyveną apylinkių turtingie-

Patrick White

ji ir neturtingieji gyventojai. Ir štai užsidega, be kitų, ir turtingo Armstrongo namai, kuriuose palieka viena mergina. Tai pastebėjusi, Parker žmona, kurią žavėjo turtingoji panelė, kaip kito geresnio gyvenimo, pasakytume pasaulio, atstovė, ji prašo savo vyrą Stan, kad įsiai eiti į didžiulį, jau degantį namą jos ieškoti. Ir Stan paklauso žmonos. Stan suvanda merginą miegamajame, kuri ten po ramiančių vaistų miegojo. Ir kai ją, ponišką ir kvepiačią, veda, pats ją susižavi. Ir ji susižavi kaimiečių drąsa bei jėga. Tačiau visai tai tėra tik akimirksnio geismas. Čia pat staučiantis bespasas privertė juos grįžti į realybę. Tikrai dramatiškas momentas, nes vargšė žmona siunčia savo vyrą į dvigubą pavojų, fizinį ir moralinį.

Bet netrukus kyla debesys, jau ne dūmų, bet lietaus, ir praplūpama lietus, atgaivindamas visą kraštą.

Šiaip tokių dramatiščių vietų ne daug. Kaip minėjome, pasakojimas lėtas. Net žmonės, atrodo, tingi kalbėti. Tačiau visi dramatiški veiksmai yra labai įtikimi. Kada vaikai paauga, Parker šeimoje prasideda rūpestiai, kaip ir visur pasaulyje. Išveža sūnų Ray mokyti. Šis nelabai to nori. Ir vėliau ji nušauna dėl sugyventinės kitas vyras. Sūnus Ray su ta sugyventine turėjo sūnų, kuris po kiek laiko susitinka su savo seneliu. Bet svarbiausia, kad apie sūnaus mirtį tėvas sužino tik iš laikraščio. Žodžiu, dramatiškiausias įvykis tebuvo tik laikraštis — įvaizduotas, be jokių žudiko ir žus-tančio išgyvenimų. Žodžiu, tame romane nėra netikėtumų, visur lyriška lyguma, kiek tai liečia žmones, gamtą ir įvykius.

Gali mums dar kilti klausimas, kaip atrodo White žmonės religinė

prasmė? Tektų pasakyti, kad jie Dievu nesidomi. Romane yra tam tikrų užuominų apie religiją, yra šokių tokių pokalbių apie Dievą ir Bažnyčią, tačiau jie čia nereikšmingi. Gal bene įdomiausias ir reikšmingiausias paties autoriaus tuo atžvilgiu nuomone yra Parker pokalbis su sūnaus sugyventine Lola, kada šisai nuvyksta pa ją, sūnui žuvus. Lola labai susigrauzusi, ir Stan Parker jos klausia:

— Ar tu mieldiesi?
— Ne, aš nebeoriu būti bet koks rūšies vergo. O ką tu pagaliau žinai apie Dievą?

— Nedaug — atsakė Parker, — bet aš viliojosi, kad pabaigoje aš ką nors sužiniosiu.

Ir vėliau jis prideda:
— Laisvė. Malda ir yra laisvė, ji tokia turi būti, jeigu žmogus tik.

Gi vienotį vietot Parker dar teigia: "Aš nežinau, ar aš noriu būti išgelbėtas". Žodžiu, tai ryškus abejingumas šiom problemom.

Gražiausias ir lyriškiausias skyrius yra pats paskutinis. Tai trumpas romano skyrelis, kur Parker vaikis, tikrosios sūnaus Ray žmonos vaikas, senelio laidotuvių metu iš-eina iš trobos, sustoja tarp jos gale stovinčių medžių ir svarsto parašyti poemą. "Ir tenai auga medžiai. Jie tyliai stovi lomoje už namo, ant gabaliuko skurdžios žemės, kurios niekas nenorėjo dirbti. Ir tie medžiai tyliai rytmečiais, po šalnos, ten stovi, spinduliuodami šviesą ir drėgmę".

"So that in the end, there was no end". Taip paaiškėja, kad pabaigoje nėra pabaigos, taisy žodžiais baigiamas romanas, apie žmogaus gyvenimo medį.

"Kai kurie teigia, kad romanai "Žmogaus medis" ir "Solidi mandala", lygiai, kaip vėliausia knyga "The Eye of the Storm" yra per il-

gi, bet australiečiai juos skaito ir sako, kad 121,000 dolerių ir garso White tikrai yra vertas.

Ciklono akis

Vėliausias White veiklas yra Viking leidyklos išleistas "The Eye of the Storm" (Audros, tiksliau ciklono, akis). Veiklas gana didelis, per 600 puslapių. Kiek teko matyti amerikiečių žurnalų ir šiaip savaitinių laikraščių priedų, buvo jų labai gerai įvertintas. Veikalo turinys yra tam tikra prasmė paprastas, tačiau skaityti romaną nėra taipgi labai lengvas. Skaitymą sunkina nuolatinis dabarties maišymas su praeitimi. Nuolatiniai sugrįžimai į praeitį verčia ne kartą įtempti dėmesį ir prisiminti nutrauktą epizodą.

Turinyje austratė Elizabeth Hunter, 86 m. amžiaus moteris, guli beveik miranti ir visą laiką gyvenanti savo prisiminimais. Ją slaugo trys gailestingosios seserys, kurių vardai jau išreikšia net jų pačių būdą. Štai viena vadinama Flora Manhood. Ji yra palaidoka. Badgeris — agresyvi, autoritetinga. Ir de Santis — gana šventa mergaitė. Per jas tris įvairiais pasakojimais ir atskleidžia piktąjį senę.

Visos trys slaugės yra vis kitokio charakterio. Kiekviena jų perteikia skirtingus bruožus ir atskleidžia skirtingus senės Hunter nusiteikimus. Tos trys slaugės yra lyg trijų ponų Hunter vaizduotojos, jos išreiškėjos. Senę Hunter puošia brangenybėmis, uždeda ruožą ir perukus slaugė Flora. Romano turinys, kaip ir kitose White knygose, nėra vienitas, bet svarbiausia yra ryškūs charakteriai ir labai jau lyriškas atskirų epizodų pavaizdavimas.

Senė vegetuoja, bet jau pirmuose puslapiuose prisimena, kaip ji miegojo su savo akvedviu. Jos vyras Alfred buvo labai nuolaidus ir lėtas avių auginiojas.

Elizabeth Hunter dvasia buvo labiau pajėgi negu jos kūnas. Ji, vyro ištraukta iš skurdo, vėliau savo vyrą apgaudinėjo. Ir dabar visa tai su malonumu per savo slauges prisimena.

Senoji Hunter yra piktą, beveik sadistišką, kalbanti su ironija ir nepasitikėjimu. Ji laukia grįžtančių prie jos mirties lovos dukros Dorothy ir sūnaus Basilio. Dukrė Darata grįžta pirmoji. Ji, išsikyrusi su prancūzų kilmės kilminguoju, princu deLaseabanes, skuba pas motiną. Vėliau grįžta ir jos senstelijės sūnus sir Basil, nevykęs aktorius.

Abu vaikai yra suręję, jų jausmai gana atbukę. Kartais jie net kovoja, kad tik būtų kokia kaina nuvyti šalin atlaidomą grėsmę. Darata motinos akivaizdoje tampa tik dukra, "jauciančia, kaip motinos akivaizdoje net naiiloni kojines virsta medvilninėmis". Dukrė kovoja su savo kaltės pajautimu, švelnumu, neišnaudotomis progomis, norinti visada prisiminti, net kai labai jau mirstančios motinos pagailsta, kad motina yra nedora, beširdė senė. Svarbiausia, kad motina nukonkuravo dukrą. Motina, atostogaudama vienoje saloje, paglemžė iš dukters "netašytą, saulėje apsvilusį jaunąjį norvegą, kurio oda smarkiai

Tel. — 925-3388

DR. S. GEŠTAUTAS

Nervų, emocinės, šeimos problemos
2624 West 71st Street
Valandos pagal susitarimą

DR. REGINALD CIENKUS

TEL. — 788-3980
GYDYTOJAS CHIROPRAKTIKAS
6230 W. Oermak Rd., Berwyn, Ill
Pirmad., Antrad., Ketv. ir Penktad.
9 val. ryto iki 12 val. dienos
Šeštadieniais 8:30-12 val. dienos
Emergency tel. — 788-3981
7 val. popiet. iki 8 val. vakaro.

Apsimoka skelbtis dien. DRAUGE.
Apsimoka skelbtis dien. DRAUGE.
nes jis plačiausiai skaitomas lietuvių dienraštis. G. skelbtimui kai nos visiems prielamos.

luposi ir kurio ji tik pusiau geidė". Ir kada atėjo ciklonas, tas jaunikis ją paliko artėjančio ciklono take. Ir šis įvykis buvo Hunter žmogiškųjų jėgų išbandymas neįsivaizduojamo baisumo būdu. Ji pergyveno šį atvejį nužemintu triumfu, ir ta ciklono akis, liko kaip maža dėmė šviesos brangakmenyje. Hunter dabar žinojo, kad "kas tau leista pergyventi, tegali pergyventi tik tu pats, ir paskui tu vėl ir vėl tai pergyveni atsiminimuose to, kol iš tavęs tai bus išplėsta su paskutiniu atodūsiu".

Abu sugrįžę vaikai nori kuo daugiau gauti palikimo, nori jį apsaugoti nuo slaugių, kurios irgi viską grobsto. Iš kitos pusės, sūnus ir duk-

tė šalia savo sentimentalumo yra dar beširdžiai ir puola viską kaip šunys.

Romano veiksmas vyksta šalia scenos. Vis daugiausia pasakojama kaip buvo, o ne tiesiog vaizduojama, nors pasakoti autorius ir sugeba. Ir kartais jis, tiesiogiai vaizduojamas, pasako tai ne pačiu išgyventu veiksniu, bet žodžiu, pavyzdžiui, kad ir kalbėdamas apie senę Hunter: "Miegas ar pabudimas: iš tikrųjų jos gyvenimas tapo ilgas pabudusio miegas. Savaime aišku, kad ji jau yra sena ir nepajėgi, bet ir slaugė dar sako: "Turiu eiti pas tą seną malšą".

(Nukelta į 5 psl.)

DR. VL. BLAŽYS
PLAUCIŲ IR VIDAUS LIGOS
2801 West 63rd Street
Kampas 63-čios ir California
Val. : pirmad., antrad. ir ketvirtad.
6 iki 7:30 val. vakaro
Seštad. nuo 2 iki 3:30 val.
Pagal susitarimą
Ofiso telef. 476-4042
Rezid. tel. WAlbrook 5-3048

PR 8-3229

DR. ANNA BALIUNAS
AKIŲ, AUSŲ, NOSIES IR GERKLĖS LIGOS
2838 West 63rd Street
Valandos pagal susitarimą

DR. K. G. BALUKAS
Akuserija ir moterų ligos
Ginekologinė Chirurgija
6449 So. Pulaski Road (Crawford Medical Building) Tel. LU 5-6446
8007 W. 83 PL, Justice, IL, 699-0500
Pirmia ligonius pagal susitarimą.
Jei neatsiliepiu, skambinti 374-8012

DR. C. K. BOBELIS
INKSTŲ IR ALAPUMO TAKŲ CHIRURGIJA
Tel. — 695-0533
FOX VALLEY MEDICAL CENTER
860 Summit Street
Route 58 — Elgin, Illinois
Tel. ofiso HE 4-5849, rez. 333-2233

DR. PETER T. BRAZIS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
2434 West 71st Street
Val. pirm., ketv. 1 iki 7 popiet.
antrad., penkt. 1-5, treč. ir šešt. tik susitarus.

Dr. Ant. Rudoko kabineta perėmė
DR. EDMUND E. CIARA
OPTOMETRISTAS
2709 West 51st Street
TEL. GR 6-2400
Val. pagal susitarimą: pirmad. ir ketv. 1-4 ir 7-9; antrad. ir penktad. 10-4, šeštad. 10-3 val.
Ofs. tel. 795-4477 Rez. PR 8-6960

DR. E. DEKYS
GYDYTOJA IR CHIRURGE
Specialybė — Nervų ir Emocinės Ligos
CRAWFORD MEDICAL BUILDING
6449 So. Pulaski Road
Valandos pagal susitarimą

Rezid. tel. — GI 8-9873
DR. W. M. EISIN-EISINAS
AKUSERIJA IR MOTERŲ LIGOS
GINEKOLOGINĖ CHIRURGIJA
6132 So., Kedzie Ave., WA 5-2670
Valandos pagal susitarimą. Jei neatsiliepiu, skambinti: MI 2-0001.

Tel. — BE 3-5893
DR. A. B. GLEVECKAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Specialybė Akinių Ligos
3907 West 103rd Street
Valandos pagal susitarimą

Ofiso telef. PR 8-2220
DR. JANINA JAKŠEVIČIUS
JOKSA
VAIKŲ LIGOS
2636 West 63rd Street
Pirmad., antrad., ketvirtad. ir penkt. nuo 12 iki 3 val. ir nuo 5 iki 8 val. vak., šeštad. nuo 1 iki 4 val.

Ofs. PO 7-6000 Rez. GA 3-7278
DR. A. JENKINS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
3844 West 63rd Street
Val. kasdien nuo 1-4 p. p. ir 6 iki 8 v. Trečiad. ir šeštad. uždaryta

Visi telefonai 652-1381
DR. F. V. KAUNAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
1407 So. 49th Court, Cicero
Val. kasdien 10-12 ir 4-7. Trečiad. ir šeštad. tik susitarus.

Tel. ofiso ir buto Olympe 2-4159
DR. P. KISIELIUS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
1443 So. 50th Avenue, Cicero
Kasdien 1-3 val. ir 6-8 val. vak.
Išsilyrus trečiadienius.
Šeštadieniais 12 iki 4 val. popiet.

Tel. REliance 5-1811
DR. WALTER J. KIRSTUK
(Lietuvius gydytojas)
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
3925 West 59th Street
Val. : pirmad., antrad., ketvirtad. ir penktad. nuo 12-4 val. p. p. 6-8 val. vak., šeštad. 12-2 val. p. p. o trečiad. uždaryta

DR. IRENA KURAS
GYDYTOJA IR CHIRURGE
KODIKIŲ IR VAIKŲ LIGŲ SPECIALISTE
MEDICAL BUILDING
7156 South Western Avenue
7156 South Western Avenue
Valandos: Kasdien nuo 10 v. ryto iki 8 v. popiet. Trečiad. ir šeštad. nuo 10 v. ryto iki 1 v. popiet.
Ofiso telef. RE 7-1168
Rezid. telef. — 239-2919

Ofiso tel. 4-1818. Rez. PR 6-6901
DR. J. MEŠKAUSKAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
SPECIALYBĖ VIDAUS LIGOS
2454 West 71st Street
(71-os ir Campbell Ave. kampas)
Val. : pirmad., antrad., ketv. ir penkt. nuo 3 iki 7 val. p. p.
Tik susitarus

Tel. — 282-4422
DR. ROMAS PETKUS
AKIŲ LIGOS — CHIRURGIJA
ofisai:
111 N. WABASH AVE.
4200 N. CENTRAL AVE.
Valandos pagal susitarimą

DR. FRANK PLEČKAS
OPTOMETRISTAS
(Kalba lietuviškai)
2618 W. 71st St. — Tel. 737-5149
Tikrina akis, Pritaiko akinius ir "contact lenses".
Val. pagal susitarimą. Uždaryta, atod.

DR. LEONAS SEIBUTIS
INKSTŲ, PUSLIES IR PROSTATO CHIRURGIJA
2656 W. 63rd Street
Val. antrad. nuo 1-4 popiet.
ir ketv. nuo 5-7 vakare

Ofiso tel. 776-2880; rez. 448-9548
DR. J. J. SIMONAITIS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Adresas: 4255 W. 63rd Street
Ofiso tel. RE 8-4410
Rezid. GR 6-0617

Valandos: pirm. ir ketv. nuo 1 val. iki 3 val. p. p. ir nuo 7 iki 8 v. vak. antr. ir penkt. nuo 1-3 val. p. p. ir vakarais pagal susitarimą.

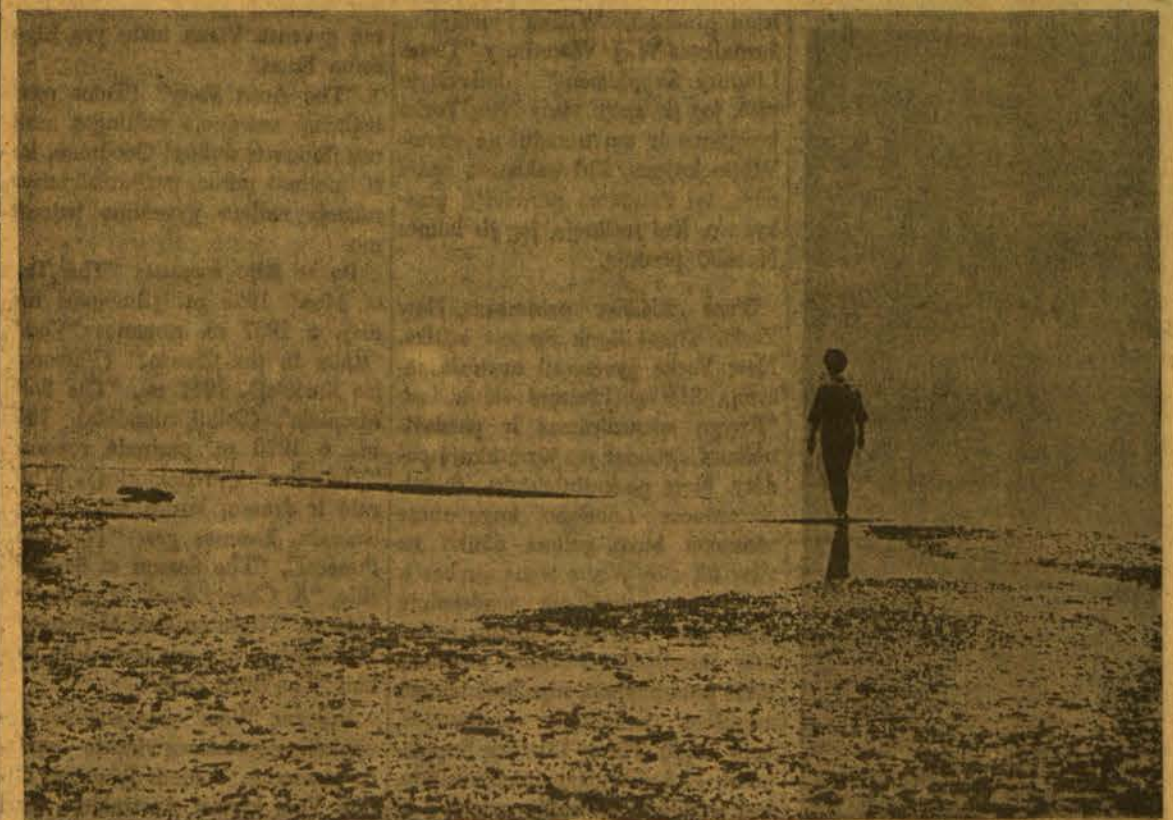
DR. VYT. TAURAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Bendra praktika ir moterų ligos
Ofisai ir rez. 2652 W. 59th St.
Tel. PROspect 8-1223
Ofiso val. : Pirm., antr., treč. ir penkt. nuo 2 iki 4 val. ir nuo 6 iki 8 v. v. šeštad. 2-6 val. popiet. ir kitu laiku pagal susitarimą.

Ofiso tel. HE 4-2123, Namų GI 8-6196
DR. V. TUMASONIS
CHIRURGAS
2454 West 71st Street
Val. : pirm., antrad., ketv. ir penktad. 2-5 ir 6-7 — Iš anksto susitarus

Tel. PROspect 6-0400
DR. ONA VAŠKEVIČIUS
(VASKAS)
GYDYTOJA IR CHIRURGE
6648 South Albany Avenue
Val. : Pirmad. 6-8 p. p. antrad. 2-5 p. p. penktad. ir šeštad. 2-4 p. p. Kitom dienom tik skubiu reikalu susitarus.

Tel. Ofiso PR 6-6446
DR. F. C. WINSKONAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
3107 West 71st Street
Valandos: 1-8 val. popiet.
Treč. ir šeštad. pagal susitarimą

DR. PETRAS ZLIORA
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
6449 So. Pulaski Road
Ofiso tel. 767-2141; namų 636-4850
Val. : pirm. antr. ketv. 2-5 ir 6-8, penktad. 8-5. Šešt. pagal susitarimą.

Venišoji pakrantė

Nuotrauka Algirdo Grigalio

Praeities lobynas smėlyje prie Šiaurės jūros

A. TENISONAS

Prieš keletą metų, vasarodamas prie Šiaurės jūros, Belgijoje, atsitiktinai pamačiau vieno knygyno vitrinėje rusišką knygą — „Vremia v peskach“ — M. Zemska, Moskva — Leningrad 1963, t. y. „Laikas smėlynuose“. Pašalidžius pasirodė, jog tai įdomus archeologijos veikalas apie kasinėjimus tolimoj Vidurinėje Azijoje, seniai dingusioje Horezmo valstybėje, kur tik „1941 metais kolchoznikai (tur būt, mūsų švežtieji) pradėjo antpuolį prieš smėlio dykumas“.

Šią vasarą ir vėl teko pabuvoti prie Šiaurės jūros, nežymioje Koksijės vasarvietėje, netoli to per II Pasaulinį karą liūdnai išgarsėjusio Duinkerken uosto, prie Prancūzijos sienos. Palei jūrą vasarvietę pristatyta daugiaaukščių namų — viešbučių, parduotuvių. Toliau kopų zonoje stovi skoningos vilos su gėlynais, o vietomis tarp kopų ir krūmynų riogso dar vėjo nešiojamas smėlis. Apie kilometrą nuo jūros žaliuoja nedidelis parkas, o prie parko stovi archeologinis muziejus. Muziejus netikėtoje vietoje, užėmė pasifurūti ir nustumti, pamatę, kokioje įdomioje istorinėje vietoje esi atsidūręs. Sauskelio iš Antverpeno pasiekiau vasarvietę, niekur nepilniau per vandenį, nevažiuavau nei per didesnę tiltą bei pylimą, o žiūrėdamas į reljefinius vietovės planus, kabančius muziejuje ant sienos, supratau, kad stoviu ant salos jūroje ir esu didelio viduramžių vienuolyno griuvėsių teritorijoje. Bet kaip

daug būtų galima pasakoti apie Vakarų Europos pakrantės sričių istorines, atmainas, ypač prie Šiaurės jūros Belgijoje ir Olandijoje. Pajūrio sričių pakrantės pirmiau čia nebuvo tokios kaip dabar. Jau V šimtmetyje prieš Kr. keliautojas Pytheas rašė apie ypatingą šio pajūrio gamtos reiškinį. Jis rašė apie ša-
lį, kur jūra nuolat kovoja su žemynu. Turint galvoje, kad žemesnieji Flandrijos plotai net iki Antverpeno ir Hasselt'o keliauti buvo jūros patvindyti ir į potvynių bei atoslūgių skalaujami, tai nenuostabu, kad anas nepaprastai gamtos reiškinys stebino ne vieną keliautoją. Pirmame šimtmetyje po Kr. Plinijus Vyresnysis apie Šiaurės jūros pajūrį rašė: „Ten per parą jūra du kartus be atvangos puola krantus, užliedama plačiai didelius žemės plotus, ir sunku pasakyti, ar šie plotai priklauso žemynui, ar jūrai. Ten ant kalvų ir ant sukastų pylių vargingai gyvena žmonės. Galima būtų juos pavadinti jūreiviais, bet laike atoslūgio jie atrodo tartum būtų išsigelbėję po laivo avarijos. Valgiui virti jie degina purvą, kuris pirma saulėje ir vėjuje išdžiūvinamas“ (duple). Pabaigoje III šimtmečio (285) po Kr. Eumenes yra aprašęs Constantius'o Chlorus'o pergalę prieš Carausius'ą ir jo geriamą sąjungininką. Tarp kitko

loginiai kasinėjamai čia pradėti tik 1949 metais. Eini muziejaus salėmis, žengi tarp vienuolyno mūrų griuvėsių ir jauti, kad grimzti į gilią praeitį, į griežtą viduramžį, kur metų pėdsakai veda net iki Julijaus Cezario — Gallijos Transalpinos užkariavimo laiko. Kartu regi ir tų archeologinių kasinėjimų darbų procesą ir stebi, kaip iš gilių senovės kapinių tarp vienuolyno griuvėsių studentai — būsimieji archeologai — atkasinėja Koksijės senųjų gyventojų griaučius, kad jie prabiltų apie tolimą, žilą praeitį. Dalis vienuolyno, pasirodo, buvo pastatyta ant seno kapinyno, ir Europos antropologams dabar lieka nežinoma, kas tokie buvo tie senieji gyventojai ir kaip jie vadinosi. Prie to teks dar sugrįžti šio straipsnelio pabaigoje.

Daug būtų galima pasakoti apie Vakarų Europos pakrantės sričių istorines, atmainas, ypač prie Šiaurės jūros Belgijoje ir Olandijoje. Pajūrio sričių pakrantės pirmiau čia nebuvo tokios kaip dabar. Jau V šimtmetyje prieš Kr. keliautojas Pytheas rašė apie ypatingą šio pajūrio gamtos reiškinį. Jis rašė apie ša-
lį, kur jūra nuolat kovoja su žemynu. Turint galvoje, kad žemesnieji Flandrijos plotai net iki Antverpeno ir Hasselt'o keliauti buvo jūros patvindyti ir į potvynių bei atoslūgių skalaujami, tai nenuostabu, kad anas nepaprastai gamtos reiškinys stebino ne vieną keliautoją. Pirmame šimtmetyje po Kr. Plinijus Vyresnysis apie Šiaurės jūros pajūrį rašė: „Ten per parą jūra du kartus be atvangos puola krantus, užliedama plačiai didelius žemės plotus, ir sunku pasakyti, ar šie plotai priklauso žemynui, ar jūrai. Ten ant kalvų ir ant sukastų pylių vargingai gyvena žmonės. Galima būtų juos pavadinti jūreiviais, bet laike atoslūgio jie atrodo tartum būtų išsigelbėję po laivo avarijos. Valgiui virti jie degina purvą, kuris pirma saulėje ir vėjuje išdžiūvinamas“ (duple). Pabaigoje III šimtmečio (285) po Kr. Eumenes yra aprašęs Constantius'o Chlorus'o pergalę prieš Carausius'ą ir jo geriamą sąjungininką. Tarp kitko

Duineabdij vienuolyno griuvėsiai Belgijoje

apie Šiaurės jūros pajūrį jis rašė: „Ta žemės sritis neverta žemyno vardo, nes dirvožemis yra taip baisiai permirkęs, kad jis ne tik per klampus balas lūgojasi po kojomis, bet ir ten, kur, pažūrėjus, atrodo, yra tvirta žemė, užėjus, ir ten grimsti į pragarmę“. Ir taip iš šių įvairių laikų liudytojų matome, kad kai kurios pajūrio sritys prie Kanalo yra pakėlusios savo reljefą: pasausėjo Flandrijos žemuma, o Koksijės ir kitos Kanale salos susijungė su žemynu arba tapo paplautos ir dingo jūros bangose.

Bet XII šimtmetyje Koksijės sala iš tikrųjų tebebuvo sala jūroje. Ir čia 1107 metais iš Prancūzijos atvyko benediktinų vienuolis Ligerius su grupele kitų vienuolių. Nutarė statyti čia vienuolyną. Jie rado šią salą tada neapgyventą. Tik senos kapinės liudijo, kad ir čia kadaise gyventi. Bet kas tokie buvo ir kur dingo ankstesni salos gyventojai, žinių stigo. Manoma, kad jau IX šimtmetyje salos ir pajūrio gyventojus išžudė jūros plėšikai normanai. Arba slėpdamiesi nuo jų, gyventojai pasitraukė į krašto gilumą. Yra istorikų, kurie tvirtina, jog Belgijos kraštas per savo pirmuosius istorinius šimtmečius neturėjo pastovių gyventojų. Toks tvirtinimas gal ir pagrįstas, bet vis dėlto manoma, kad kurios senujų gyventojų grupės tam tikrose nuosajose, sunkiai prieinamosiose vietose galėjo išsilaikyti. Trys jūros prisiveržimai prie Duinkerken buvo užpylė didelės Flandrijos žemumas ir nuo III iki IX šimtmečio laiką jas paverstas balomis. Koksijės sala, su ją supančiomis salomis, kaip tik buvo patogi slėptuvė nuo

užpuolikų. Vietovė nuo žemyno buvo atskirta sunkiai pereinamomis balomis, o jūra teikė gyventojams pakankamai maisto.

Ligerijaus pirmieji Duinenabdij pastatai — vienuolyno koplyčia ir namukai vienuoliams — negalėjo ilgai atsilaikyti prieš jūros audras. Ir senieji metraščiai skelbia, kad vakarų vėjai, pustydami ir ardydami salos kopų smėlį, griovė ir vertė iš pamatų ne tik vienuolių namukus, bet ir pačią koplyčią.

Ligerijaus vietininkas Fulko 1127 metais nutarė pradėti statyti didelį, patvarų ir mūrinį vienuolyną, kurį neliektų jokios audros. Nuo tos datos metraščiuose jau randame daugiau žinių apie Duinenabdij vienuolyną ir jau galima sekti jo augimo ir klestėjimo laikotarpi. Pradžioje Liberijus turėjo tik apie dešimtį vienuolių. Bet, vienuolynui plečiantis, didėjo ir vienuolių ir aplinkinių gyventojų skaičiai. Pramatų Idesbaldus ir Elias vadovavo metu vienuolyną gyveno jau 470 vienuolių ir brolių. 1262 metais pagrindiniai Duinenabdij vienuolyno statybos darbai buvo užbaigti, ir vienuolynas tapo iškilmingai pašventintas. Jis su savo labai didžia ir gražia bažnyčia buvo laikomas vienu iš pirmųjų vienuolynų Vakarų Europoje. Visame pasaulyje tada nebuvo galima priskaičiuoti dešimt bažnyčių, kurios savo

apimtimi būtų didesnės už Duinenabdij vienuolyno bažnyčią. Plačioje apylinkėje vienuolynas turėjo 25 ūkius su 10,000 ha dirbamos žemės. Už jo stiprių sienų sau prieglobščio ieškojo karaliai ir karalaičiai. Sena legenda pasakoja, kad Austrijos herzogas Leopoldas vienu metu taipgi slapstėsi Duinenabdij vienuolynė. Vėliau, laimėjęs sostą, vienuoliams atsidėkodamas, rėmė šį vienuolyną. Kai per III Kryžiaus karą Leopoldas Šventojo Žemėje susiginėjo su Anglijos karaliumi Ričardu Liūtaširdžiu, tai, pastarajam grįžtant iš karo per Vieną, Leopoldas paėmė jį nelaisvėn ir išdavė vokiečių kaizeriui Henriui VI. Kai visos pastangos išlaisvinti karalių nuėjo į vandenį, anglai kreipėsi į Duinenabdij vienuolyno primatą Elią. Pastarajam tarpininkaujant, už 150,000 aukso markių pavyko Ričardą išpirkti. Šią didelę kainą sudėjo Anglijos didikai ir vienuolynai, o Elias už tarpininkavimą įsigijo Anglijos karaliaus visapusišką pagalbą, geromis alygomis gaunant vienuolynui statybinių medžiagų.

Kai dabar žiūri į vienuolyno maketą, stebiesi tais milžiniškais pastatais tokioje nuosajioje vietoje, kur visą statybinių medžiagų (akmenis ir plytas) reikėjo gabenti iš tolimų vietų, net iš Anglijos. Bažnyčios ilgis siekė 125

(Nukelta į 4 pusl.)

Išvertė P. Gaučys

Joan Salvat Papasseit (1894-1924) katalonietis poetas, pasižymėjęs kaip pirmasis įvedęs į katalonietiškojo poeziją futurizmo estetiką ir rasy mo būdus. Visa jo poezija sukausi futurizmo orbitoje, labai nenutolusi nuo klasikinių formų. Ji persisunkusi paprastumu, šviežumu ir giliu jausmu.

P. G.

Rytmetinis ilgesys

Joan Salvat Papasseit

Dabar, kai giliu lovoje,
sirdgamas,
jaučiu linksmą ramybę,
gal

ryt atsikelsiu,
ir štai kas mane laukia:
Negailėstingas saulės apšvietimas alkštės
ir gelių altanos

atokaitoje
ir virpančioje mėnesienoje;
ir mergaitė, nešanti pieną,
su mažyte prijuoste
ir lengva galvute

(matau mezginių klostes
ir girdžiu linksmą juoką)
Ir netgi anas berniukas, dienraščio pardavėjas,
išskantis į tramvajų

ir bėgte
iš jo išskantis.

Ir laiškanėšys,
jeigu neatneša laiško, mane suplykina,
nes nežinau paslapties
kitų, jo nežinau.

Taip pat ir lėktuvas:
mane verčia žiūrėti į dangų,
lyg kad mano šauktų balsas nuo stogo.
Ir šeiminių, anksti atsikeliančių,

kurios ir turgų neša negyvas,
gelvai rusvus krepšius,
ir grįžta
su prikrautais kopūstų,

o kartais ir su mėsa,
ir kai kada su raudonom trešnėm.

Ir krautuvininkas, kuris,
pasidėjęs kavos skrudintuvą,
pradeda snūkti rankoną,

ir mergaitėm šaukia:
— Ką Jau viską supirkote? —
Ir mergaitės juokias

šviesiu juoku,
kuris verčiasi iš jo sukamo rutulio.

Ir visi mano ražono vaikai,
su kiekvieno ketvirtadienio trūkėmu
ir su gimnazijos švente.

Ir išmintingi arkliai,
kurį vežikai miega
po gotinės išvaizdos dangteliais,
languojančiais akmenim grįstoje gatvėje.

Ir vynes, kurio seniai jau nebegėriu.
Ir duona,
ant stalo,

Ir gelsvas dubenėlis,
kuris garuoja.

Ir jūs,
nes ateisite, draugai, mane aplankyti,
ir pasimatysime, laimingi.

Visa tai mane laukia,
jeigu ryt
galėsiu atsikelti.

Ir, priešingai, jeigu negalėsiu
niekad daugiau,

štai kas mane laukia:
Jūs pasiūksite pamatyti,
kas visad yra gera:
ir Gyvenimą
ir Mirtį.

Stasij Šalkauskį prisimenant

JUOZAS ERETAS

(Tęsinys)

Sis tiesiog savonaroliškas užsispyrimas ar tik neparodė, kad mūsų mintytojui bent šia-
ma klause sunku buvo išlaikyti pusiausvyrą tarp spiritualizmo ir sensualizmo, o per daug buvo linkęs į kūno reikšmę kiek nuvertinantį dvasingumą. Tai suprantama, žinant, kad jis savo kūną dėl amžinai braškančios sveikatos žymiai buvo išskyres iš savo samonės. Tai bene vienintelis atsitikimas, kad jis, šiaip taiklus priešingumų suderintojas, nuslino nuo vidurinės pozicijos.

Vyriausiam vadui kur kas geriau sekėsi, renkant sau įpėdinį. 1927 m. užimdamas tą vietą ateitininkų priešakyje, jis buvo pareiškęs, jog galėsiąs tik trumpai vadovauti; dėl to jis, 1930 m. kadencijai pasibaigus, mielai sugrįžo į paprastų narių tarpą. Paskutinis jo darbas buvo surasti sau tinkamą įpėdinį, kurį matė Pakšto asmenyje. Sis jam itin užsirekomendavo savo urbaniskumu, sugebančiu gerokai provinciską ateitininkiją vesti į miestą, kur ji turėtų daugiau galimybių prisidėti prie kultūros gyvenimo ir prie puoselėjimo dailėsnių gyvenimo formų. Dėl to mieste išaugo gydytojo bei burmistro sūnus ir

vyras estetiškai išlavintos žmonos tegalėjo pasisakyti už pasauli mačiusi bei miestelėniskai išsirusintąjį Pakštą. Buvo ir politinių argumentų už šį kandidatą, kuris Šalkauskio akyse buvo lankstesnis ryšys su kitomis visuomenės grupėmis ir kuris, kaip tikras tiltininkas, lengvai prieidavo prie daugybės įtakingų asmenų. O tatau tuomet labai svarbu buvo, kada tautininkų režimas ateitininkus sukuodavo prieš plaukus.

Šalkauskis visai neneigė Dovydaičio, kito kandidato, nuopelnų bei teigiamų savybių, o ypač jo pranciškoniskio paprastumo bei jo kilnaus idealizmo; bet jam nepatiko prisirišimas prie vieno Darbo federacijos lyderio, kurio miglota politinė laikysena katalikų akcijai nieko gero nežadėjo. Suprantama tad, kad Šalkauskis nepasisakė už kampuotąjį „sakuotnugarį“, o už lankstųjį, Amerikoje išmiltąjį miestelėną. Savo vado paveiktas, 1930 m. vasarą Kaune įvykęs ateitininkų kongresas santykiu du prieš vieną Pakštą pastatė savo federacijos priešakin. Dovydaičis savo pralaimėjimą skaudžiai pergyveno ir dėl to nepaisant savo lojalumo laimėtojų — dar

ilgai paleisdavo špilkutes į „parfumuotą Staselio dvarą“, kaip jis ironiškai išsireiškėdavo.

IDEOLOGO TRAGIZMAS (PO 1930)

Nors pasitraukęs vadas daug vilčių dėjo į jo įpėdinio sugebėjimus paskatinti ateitininkus prie spartesnės pažangos, jis taip greit nusivylė savo vienminčiais, kad vos dvejiems metams praėjus, išdriso net viešai į juos prabilti. „Nuo savo „Atsišaukimo“ — taip jis pradėjo savo atvirą laišką — prabėgo daugiau kaip dveji metai. Bet ar pastatyti uždaviniai yra kiek pastūmėti arčiau realizavimo?“ Kaltę Šalkauskis pirmiausia metė saviems, kurie — jo supratimu — „nepakyla aukščiau nesusipratusių bei inercinės masės“. Skaudus priekaištas pačiam katalikų elitiui!

Šis išmetinėjimas nekantrumas yra būdingas jau minėtam leptosomui, tam tipus cebralis, kuris daugiausia pasižymi mintijimui ir, tuo einant, yra linkęs sukurti išsias ideologijas. Tokie idejininkai pasižymi ne tik doroviniu skaitumu bei etiška energija, bet dažnai ir tokiu griežtumu, kuris jau ne vieną iš leptosomų giminės stūmė į aštirus konfliktus su savo aplinka. Pora pavyzdžių mums įrodo, kad mūsų filosofas tikrai prie jos priklauso: pirmas yra jau cituotasis „Atsišaukimas“, o antras — vėliau aprašomas „Gyvosios Dvasios“ sąjūdis.

Grįžtant prie 1932 metų „Atsišaukimo“, reikia pabrėžti, kad jo rašėjas savo ipratimu nepasitenkino kritika, o prie jo pridėjo dar

teigiamą dalį, kuria jis ragino pravesti kultūros vaju. Jis išpuodingai skatino „susiprasti, susiorganizuoti, kurti ir kovoti“, nes kitaip „katalikams nebus galimybės išsilaikyti gyvenimo lenktynėse su idejiniais savo priešais“. Ir kad neliktų abejonės, kas yra tie „priešai“, buvęs vyriausias vadas pirštu prikišamai rodė į tuos tautininkų politikus, kurie kėsinosi kraštą nuskandinti beidėjiškume bei inercijoje, kad tik lengviau sektųsi masę palenkti savo planams.

Šioje vietoje tinka pakartoti, kad Šalkauskis buvo apsigimęs demokratas. Ir kaip toks jis 1926 m. smerkė gruodžio 17-tos dienos perversmą. Brazaitis tuo reikalui: „Šalkauskis universitete kalbėdavo be disgresijos; o vieną sykį ėmė profesorius ir iškrupo iš savo temos. Net visą valandą kalbėjo ryšium su perversmu, kurio pasisekimais svaigo jaunimo galvos. Po paskaitos dalinosi studentai žvilgsniais, kurie reiškė: „Tai va, matai, gavo me.“ Profesoriaus argumentacijos studentai negalėjo sugrauti, bet širdys su jo išvadomis nenorėjo sutikti, nes gyveno artimiausiais laimėjimais ir juos tematė, o Šalkauskis buvo parodęs tolimuosius pralaimėjimus, sykį nusikaltus principui.“ Tą „kapucinišką pamokslą“ prisiminė ir Ivinskis: „Šimtai studentų ateitininkų tegalvojo, kad toks perversmas buvo reikalingas. Bet Šalkauskis sugebėdavo eiti prieš srovę, jeigu to reikalavo įsitikinimai. Jis galvojo kitaip negu masė. Perversmo faktas yra tik vienas pavyzdys iš didelio jo įžvalgumo, nepasiduodant dienos bei masės įspūdiui.“

(Nukelta į 4 pusl.)

STASĮ ŠALKAUSKĮ PRISIMENANT

(Atkelta iš 3 pusl.)

ir Šalkauskis, pradėjęs nerimastauti, ėmė pliekti savo tikslus žengiančius sekėjus.

Tiesa, Telšių kongresas jam nedavė progos išgastinti nevinčius, nes Ateitininkija ten pakštiškai ryžosi Lietuvos laikrodį pasukti šimta metų pirmyn. Tačiau jis per daug nesidžiaugė pažadėto tempo pagreitinimu savo pykniško brolio Pakšto, kurį laikė per daug retorisku. Nekantrauti jį vertė ir nujautimas, kad vis smarkiau šlubuojanti sveikata jam neleis regėti "Pažadėtosios žemės". Tas nuogastavimas jį vertė kreiptis į gydytojus užsieniuose. Pirmiausia nuvyko į vieną sanatoriją Rygoje, paskui, po tos visai nevykusios kuracijos, į Vieną, kur specialistai tuo konstatavo nepagydomą ligą — arteriosclerosis multiplex. Nors ligonis ir krikščioniška savi-valda sutiko šį "lėtai vykdomą mirties dekreto", jis, kuriam vos buvo 50 metų, vis dėlto negalėjo paslėpti savo susijaudinimo, kas jį skatino visokiomis priemonėmis sulaukyti ligos proceso. Jis pats tvirtina, tam išleides daugiau kaip 30.000 litų, anali laikas milžiniška suma.

Šios tamsėjantios ateities akivaizdėje Šalkauskis nusprendė sulaukti paskutines savo jėgas vienam lemiamam žygiui, kuris turėtų vainikuoti visą jo veiklą. Užgimė "Gyvosios Dvasios" sąjūdis.

SEKMINIŲ UGNIS (1938)

Bet šis užmojis vis dėlto nebuvo akimirksnio improvizacija, o akcija, subrandinta per ilgų metų eilę. Anai, dar 1926 m. Šalkauskis "Židinyje" buvo išpėjęs ateitininkus, ir iš viso katalikų visuomenę, rašiniu "Momento reikalai ir principo reikalavimai". Trejiems metams praėjus, jis dar kartą sugrįžo prie šios temos, gvildendamas "Ateitininkų ideologiją ir jos realizavimą gyvenimo praktikoje". Baigdamas savo išdėstymus, vyriausias vadovas primygtinai priminė, jog "idejos žygis reikalauja tapti tikrais idejos riteriais. Mes pasirenkame nematerialinį ginklą. Šis pasirodo galingesnis už bet kurį kitą". Tuo jis savo globojamiesiems įkalė, kad gana pasitenkinti žodiniais išpareigojimais, o pats laikas žygiuoti ir tą moralinę kovą!

Bet kadangi visi šie beldimai į visuomenės sąžinę nesėdė, tuos metus, kurių jis nekantudamas laukė, mūsų filosofas 1938 metais, sušalęs nujautimo sukrėstas, dar kartą kreipėsi į studentus ateitininkus, vildamas, kad nors jie uoliai įsijungtų į "Gyvosios Dvasios" sąjūdį: Šventoji Dvasia turėtų pripildyti mūsų protą ir širdį savo malonėmis, "kad mūsų gyvenimas ant žemės taptų amžinybe".

Šventoji Dvasia, į kurią jis visus bandė nukreipti, jam buvo pati brangiausia Trejybės jėga. "Gyvosios Dvasios sąjūdis — rašė jis tuomet — būtų neįmanomas be nuosirdesnio Šventosios Dvasios kulto, nes tik jos pagalba šis sąjūdis galėtų įgyti tikrą vertinimą". Gaila tik, kad "šitas kultas bažnytiniam gyvenime nesukelia nuosirdesnio pamaldumo ir kad dėl to maldaknygės mes neberandame Šventosios Dvasios litanijos". Kadangi jis Kaune tos dvasios dvelkimio daugiausia jausdavo Tėvų Jėzuitų bažnyčioje, jis visu nuosirdumu įsijungdavo į ten laikomas pamaldas, per kurias jis į Šventąją Dvasią kreipdavosi jo paties sukurta malda.

Suprantama, kad toks sudvasintas mąstytojas, sujudintas krašte plintančio gėsmos bei oportunizmo, nuo kurių nebuvo laisva nė katalikų visuomenės dalis, negalėjo pasikliauti žodžiu bei raštu, o romuvietišku užsiėmimu sukūrė sąjūdį, kuris turėtų apvainikuoti visą jo veiklą.

Gyvajai Dvasiai skleisti sumanytojas sukvietė ratelį iš penkių asmenų, kurie visuomenė, o ypač katalikų organizacijoms, turėjo įkvėpti daugiau dvasingumo. Dėl to visu sąjūdininkų vyriausioji šventė turėjo būti Sekminės. Šalkauskis suauktas penketukas 1938 m. pradžioje susirinko vysk. Būčio bute Kaune. Be kvietėjo ir šeimininko tame pasitarime dar dalyvavo Juozas Brazaitis ir kartu su juo dar, berods, kun. St. Yla ir šio rašinio autorius. Visi pritarė iniciatoriaus siūlomam sąjūdžiui bei jo sumanymui 1938-tus metus paskelbti Šventosios Dvasios metais. "Tik jau skirstantis — taip prisimena Brazaitis — vienas dalyvis prasiarė: "Gyvajai Dvasiai kitus uždegti galima tik pačiam ja spinduliuojant; o aš tam digne nesijaučiu. Daugiau posėdžių neįvyko. Bet ideja liko gyva, nes ją sugyveno patys gyvenimas".

Nors tas ratelis daugiau nebesusirinko, pats sąjūdis išsiplėtė, ir tai daugiausia asmeninių sumanytojo užsidegimų. Itin pažymėtinas "Tiesos Keliai" parašytas straipsnis, kuriame Šalkauskis po ugingu pavadinimu "De-giančios širdys, vienytės!" visus kvietė išganingon talkon. Šalkauskis džiaugėsi, kad jam padėjo buvęs jo studentas A. Maceina savo tame pačiame žurnale pasirodžiusiu rašiniu "Ut accendatur", kur autorius į klausimą "Kas yra gyvoji dvasia?" trumpai atsakė: "Krikščioniškas entuziazmas".

Spalio mėnesį tų atmintinų 1938 metų vyriausias romuvietis universiteto salėje atsi-stojo prieš judriausių mūsų visuomenės dalį — prieš ateitininkų studentiją, norėdamas ją galutinai laimėti didžiam savo užmoju: "Būkime iš tikro jauni ir savo jaunatvės do-vanose raskime atramą dvasinei jaunatvei." Pagaliau jis gruodžio mėnesį kreipėsi dar į Katalikų veikimo centro suruoštą "Studijų di-nų" dalyvius, paragindamas provincijos va-d- nešti Sekminių ugnį iki pat Lietuvos ri-bu.

Nepasitenkindamas bendradarbiais kaime, tos ugnies žarstytojas dar šiais pačiais nuostabiomis metais rodo galimybę kreiptis ir į mūsų intelektualinį elitą — į Lietuvos ka-talikų mokslo akademijos narius, kurie Jakš-tui — Dambrauskui mirus, jį buvo išsirinkę savo pirmininku. Trečiame tos Akademijos su-važiavime jis vasario mėnesį mūsų svarbiau-siam inteligentų kadrai skaitė paskaitą apie "Kultūrinę lietuvių tautos apsiginklavimo problemą ir katalicizmą". Nieko nevinodamas i bovelną, jis pirštu prikišamai rodė i visas mas apnikusias negeroves, neišskyrus nė i viešpataujantį tautininkų režimą, kuris vis dar smarkiai varžė katalikų veiklą net moks-lo plotmėje, ką skaudžiai liudija Filosofijos skyriaus kryžiaus kelias. Pilnas nujautimo mums gresiančių pavojų, jis, i koks pranašas, universiteto didžiojoje salėje prabilo i mus išgastingu tonu: "Kas laukia žmonija, mes dar tikrai nežinome; bet mes tai jau-čiame, susirūpinę galimomis rytojaus katastro-fomis. Jų atmosfera jau dvelkia per ne-laimingąjį pasaulį, tartum apokaliptiniai ai-dai eina mums iš ateities." Jis šurpulingai nujautė, kad mes galime viską prarasti, i tėvynę, i turta, kad mums gali likti tiktai dvasinės vertybės, kuriomis turėtume apsišar-vuoti, jei norime išlikti gyvi savo dvasia ir savo siela.

Nepriklausomybės laiko tarpis matė viso-kius atmintinus metus. Bet ar tik ne visu reikšmingiausi bus buvę tie 1938 metai, ku-riais romuvietiškas ateitininkas visą Lietuvą norėjo perliedinti Šventosios Dvasios ugnyje?

JO MAGNIFICENCIJA (1939-1940)

Nors Šalkauskis, šis trapus sutvėrimėlis, per visus 1938 metus tiesiog persipylė, tuo išieškodamas menkus savo sveikatos likučius, jis savo tikslo nepasiekė, nes tik saujelė iš-tikimųjų jam padėjo, o visa Lietuva to giliau nebuvo paliesta. Bet, nežinint tokios nesė-kmės, jis neatlyžo, ieškojo tik naujų kelių, siek-damas seno savo tikslo. Tokį kelią jis matė savo veikloje Vytauto Didžiojo universiteto priešakyje.

Tiesa, profesorių daugumą neišpažino Šal-kausko ideologijos, bet ir jie buvo paveikti tiek jo mokslingumo, tiek jo tauraus charak-terio. Dėl to buvo linkę už jį duoti savo bals-ą, renkant naują universiteto rektorių. Jis gi pradžioje visai nebuvo sužavėtas planu jį už-kelti i Magnificencijos garbę ir dėl to visai p-bandė apsiginti nuo tokio — kaip jis išsita-rė — "pasikėsinimo i jo gyvybę". Bet, iš ki-tos pusės, jis vyliė, jog galis ir šioje iškilio-je vietoje savo tėvynę suaidinti.

Kaip viskas vyko paskutiniomis valando-mis, mums pasakoja jaunesnis jo kolega Bra-zaitis: "Kai 1939 metais buvo renkamas nau-jas rektorius, Šalkauskis iš anksto savo kan-didatūrą nusiėmė. Gi Filosofijos skyriaus jau-nimas, t.y. jaunas mokslo personalas, tuo ne-buvo patenkintas. Tą birželio mėnesio sekma-dienio popietį, prieš pat rinkimus, Šalkauski aplankė Pr. Dielininkaitis ir aš. Išskojome vi-sus argumentus. Šiandien tikiu — taip Bra-zaitis rašė 1952 metais — kad šitieji argu-mentai jį veikė mažiausiai. Tur būt, daugiau-giausia jį veikė tų jaunų žmonių entuziazmas. Nenoras apvilti šitą akademinį jaunimą, pa-laužti, anot Mickevičiaus, jaunystės sparnus, jį privertė pagaliau pasakyti: "Na, pažūrėsi-men vietoje". Posėdyje, abeji, tur būt, buvo patenkinti: jaunimas, kad Šalkauskis buvo iš-rinktas, ir Šalkauskis, kad jaunimas patenkin-tas."

Patenkinti buvo ir viso krašto katalikai, kad Šalkauskis jau pirmame balsavime gavo absoliučią daugumą ir kad už jį pasi-sakė ir daugelis tų kolegų, kurie ligšiol šai-pydavosi iš "pigųjų Friburgo daktarių". Savo širdies gėlmėje patenkintas galėjo būti ir pats Magnificencija, kuris iš naujos aukštos vietos galėjo ne vienam apšviesti naują ke-lią Sekminių šviesa.

Tokiu būdu 1939 m. pavasarį Šalkauskis, būdamas "Gyvosios Dvasios" sąjūdžio iniciato-rius ir eidamas Lietuvių katalikų mokslo aka-demijos bei universiteto vadovo pareigas, bu-vo tapęs pačiu didžiuoju Lietuvos "dvasinin-ku", nes tuomet joks kitas lietuvis negyveno taip išimtinai mintims, idėjoms ir moks-lui kaip jis, kuris atrodė lyg iš kito pasaulio atpustytą būtybę. Visi, kurie jį arčiau pažino-jo, jam lenkėsi — savi iš meilės, kiti iš pa-garbos.

Jei Šalkauskis būtų turėjęs nors krislelį išdidumo, jis pamatuotai būtų galėjęs girtis

tokia išskirtine pozicija. Bet, būdamas kuklus, jis nė manyte nemanė keltis i puikybę, nes žinojo, kad visa tai, ką turime, turime iš Dievo malonės. Kartu jis ir žinojo, kaip ūmai gali keistis ta situacija, kurioje jam teko veik-ti. Tikrai, toks iškilimas ar nebus tik akinantis švitėjimas prieš tamsą? Jis jau se-niai nujautė katastrofos artėjimą ir dėl to per daug nebuvo nustebintas, kai 1940 met. birželio mėnesį "didysis brolis iš Rytų" oku-pavo Lietuvą.

Jisai už mėnesio uždarė Teologijos —fi-losofijos fakultetą, tuo pačiu universitetas ne-tekė savo rektorius. Okupantas uždarė ir Lietuvių katalikų mokslo akademiją, kuo Šal-kauskis prarado antrą savo postą. Uždaryta ir Ateitininkų federacija. "Gyvosios Dvasios" kurstytojas nustojo ir savo kadro. Ir kartu su visomis savo pozicijomis jis nustojo ir duo-nos. Šalkauskis, dar skolų spaudžiamas, ir me-džiagiškai atsidūrė bėdoje.

UZGESIMAS (1941)

Prasidėjo klajokliškas bastymasis po kra-štą. Pradžioje bedarbis Kaune bandė gauti ko-kia nors tarnybėlę. Bet veltui, nes viršinin-kai bijojo priimti tokį žymų asmenį iš ne-priklausomybės laiko. Tuomet ponis Julija žodžiu ir šarmu mėgino Vilniuje išliudyti savo vyrą kokia nors įstaiga. Ir tai nepavyko. Iš-teklams senkant, o skoloms didėjant, teko lai-kinai prisiglausti prie žmonelės giminių Ze-maitijoje, toliau nuo okupantų, ančiau būtinuos duonelės. Paskui profesorius buvo ve-žamas i Šalkauskyne Šiauliuose, o iš ten to-liau i Vilnių, kur brolis Kazys, panašiai bla-ždamasis, stengėsi verstis advokatu. Bet ten keli universiteto vairuotojai, išsigindami buvusio savo rektoriaus Kaune, jo nepriėmė. Tuomet ligos ir alkio šmėklos skverbėsi i tą kambarelį Zygimanto gatvėje, kur šį bastūnų porėlį kartu su devynių metų sineliu Ju-lium desperatiškai gynė nuo albės bėdų. Laimė, kad žmonelė pasisekė gauti nors kuk-lų darbelį — miesto pakraštyje už 75 rub-lių mėnesinį atlyginimą geležinkeliečius mo-

kyti lietuvių kalbos. Paramos atsirado ir iš tėvų marjonų, kurie netoliese turėjo savo bu-veinę. "Bet apie tą žiaurųjį skurdą — taip man pranešė Ivinskis — mažai kas žinojo, nes šeima niekam nesiskundė. Ir tada atė-jęs svečias gaudavo arbatos. Bet ten jau ne-bebuvo tikros arbatos esencija, o tik džiovin-tos morkos."

I šią ubagišką užuovėją užsukdavo sve-čiai ir iš Kauno: be Ivinskio, dar Simas Su-žiedėlis, Aliina Skrupskelienė ir kiti ištikimi vienminčiai. Ivinskis viena tokia proga tik sunkiai išlėle profesorius 600 Pakšto iš Ame-rikos atsiųstų litų. Netrukio nė kan. Kuraičio padovanotų maisto pakietėlių. Bet kadangi tie geradariai tik laikinai tegalėjo išblaškyti ne-laimės debesis, vargas bėgėgiškąjį Šalkauskį ištisliams mėnesiams paguldė i lovą. Jis tada turėjo apsisąjaukti laiko pamedituoti apie mūsų laikyseną nepriklausomybės metu ir tautai ne-pasigailėjo skaudžių priekaištų.

Dar pačioje okupacijos pradžioje, profeso-rius "XX Amžiaus" redakcijai buvo siuntęs laišką, kuriame jis aitriu tonu pareikalavo — taip prisimena Brazaitis — "tiesiai ir karštai nušarinti kraštą". Ir Ivinskis tą laišką bu-vo skaitęs: "Jis tam tikra prasme i 1940 me-tų birželio 15 dienos įvykius žiūrėjo kaip i savotišką lietuvių visuomenės baudimą. Jam atrodė, kad Lietuvos katalikai, neišskiriant nė dvasininkų, pagaliau praregėję i dabar ap-sivalysią nuo negerovių." Šita rūstybė dėl tikro ar tariamo katalikų moralinio nykimo dabar, Vilniuje badaujant, dar smarkiau iš-sillejo. Juk jis buvo ištikinas, kad okupacija tėra atpildas už moralės pažeidimą, už ma-terializmą ir lėbavimą, už vienas kito neken-timą bei persekiojimą. Visa tai tesąs Kristaus mokslo aptemdymas ir nepriklausomybės pik-t-naudojimas, už ką mes nūnai teisingai bau-džiami. Vyriausias romuvietis barė ir teisė tautą pranašo rūstumu."

Tokių šiurpių jausmų sukrėstas, mirti-nai pavargęs, ligonis veržėsi i namus — i Šal-kauskyne Šiauliuose, i motinos globą. Bet kaip pasiekti savo paskutinę lovą toje 1941 metų su-

iruteje? Po ilgo laukimo pagaliau pavyko gauti burmistro mašiną. Bet šį, pakelyje su-grūdama, filosofui priminė, kad net savo ka-pą pasiekti sunku.

Šiauliuose amžinas paliegėlis kiek atsigavo, lyg jam iš tenai praleistos jaunystės plauktų nauja gyvybė. Atsigaudamas jis panorėjo ne-šioti ir naują pavarde, nes senoji jam atro-dė per mažai lietuviška ir gyvenimo nudė-vėta. Dėl to jis, įpratęs visur siekti sintezės, iš tėvo pavardės perėmė pirmą, o iš moti-nos paskutinius skiemenis — Šalkauskis varto Šaltauto.

Kadangi jis naują savo pavardę norėjo įamžinti mūsų kultūros istorijoje, tai žmonelė, ištikimai jo skausmingos odisejos palydovė bei slaugė, pradėjo diktuoti ir naują veika-lą. Net jam pačiam pavyko atsisėsti prie raš-osmosios mašinėlės. Kūrybos įkarščio pa-gautas, jis tvirtino, jog Šaltauto veikalai bū-sią vertingesni už Šalkauskio parašytus. Ši savimana jam davė naujų jėgų, tikiau sa-kant, išsėmė paskučiausias, nes Šaltauto isti-kinimas tebuvo tas klastingas mirasas, kurioo likimas žmogų akina prieš tamsą.

Tuo pačiu laiku ten pat po vienu stogu plaučią uždegimu sirgo ir jo motina. Daktarui Domui Jasaičiui, Šalkauskienės gydytojui, pavyko ją atgriebti, bet ta liga antrą savo auką, sūnų, nebeapaleido: 1941 m. gruodžio mėn. 4 d. mūsų filosofas, Šalkauskis už-gimęs, mirė Šaltauto vardu.

I laidotuves Šiauliuose atskubėjo ir būre-lis ištikimųjų iš Kauno ir iš Vilniaus. Jų var-dui, šalia Ivinskio, prie kapo su vėlioniu at-siveikino dr. Domas Jasaitis. Graudžius sa-vo žodžius jis baigė Brazdžionio eilėmis:

Kaip vėl, kaip vėl nemartinė
Per pasaulį keliauja žmogus.

Stasys Šalkauskis keliaudamas įmynė gi-lius pėdsakus. Jais pasekti yra mūsų parei-ga. Juk ar jie nėra įminti, žengiant šventu-mo keliu?

(Pabaiga)

LOBYNAS SMĖLYJE PRIE ŠIAURĖS JŪROS

(Atkelta iš 3 pusl.)

metrus (kiti duomenys kalba apie 129 metrus). Visas vienuo-lyno pastatų kompleksas su įvai-riomis dirbtuvėmis ir tikio pasta-tais užėmė 25 ha plotą ir teikė nedidelio miesto vaizdą. Mūrinė siena (7 metrų aukščio) supo vi-šą vienuolyną.

Ne vieta čia sekė to vienuo-lyno istoriją kelių šimtmečių bė-gyje. Pakanka žinoti, kad buvo plačiai pagarsėjęs, įtakingas ir puošnus savo pastatais kultūri-nis centras, kurį, laikui bėgant, ištiko įvairios bėdos. Sumažėjo žmonės pašaukimas stoti i vie-nuolyną, taigi sumažėjo ir darbo rėms vienuolyno ūkyje. Dalį teko parduoti. Nuolatiniai karai tarp Anglijos ir Prancūzijos pa-akino ir Flandrijos didikų sukilti prieš prancūzų viešpatavimą Flandrijoje. Garsioji flamų "Gul-denspolslag" — aukso pentinų pergalė — prieš prancūzų kara-lių Filipą Gražųjį švenčiama Flandrijoje kasmet dar ir šiais laikais. Bet santykių su Prancū-zija pablogėjimas skaudžiai atsi-liepė ir prancūziškai nusistačiusiam Duinenabdyj vienuolynui. Vienuolynas tapo apkrautas sun-kiomis baidomis, dalis ūkių ta-po net visai sunaikinta.

1339 - 1340 metų maras nusi-nešė kone pusę Vakarų Europos gyventojų. Neramumai, bėdos 1453 metais, sunkūs ligamčiai religiniai karai ir 1566 metais gusistai (de Genzen) užpuolė Duinenabdyj vienuolyną ir jį su-naikino. Vienuoliai tapo išvalky-ti, altoriai, paveikslai, vienuoly-no inventorių, vitražai sudaužyti ir turtingiausios Flandrijos bib-lioteka sudeginta. Tik kelios ap-degusios knygos išliko iki šiol Brugės muziejuje. 1579 metais generolas de la Noue su 5000 protestantų karių galutinai už-baigė vienuolyno sunaikinimą. Po to prasidėjo jau jo griuvėsių likvidavimas: statybai tinkamos medžiagos išgrobstymas ir išpa-rdavinėjimas aplinkiniams mie-siams. Taip pvz. 1611 - 1612 me-tais parduota iš tu griuvėsių Du-inerkeren miestui vienas milijon-as plytų. Vėliau sekė prancū-zy revoliucija ir 1796 metų re-

publikonų dekretas, kuriuo buvo panaikintos vienuolynų nuosa-vybių teisės. Revoliucijai pra-tūžus, Gento vyskupijoje gyveno dar 5 vienuoliai iš buvusių Du-i-nenabdyj turtų globėjai, bet jie buvo per seni, kad ir vėl pradė-tų ką tvarkyti. 1819 metais jie visi dar paskutinį kartą susirinko prie vienuolyno griuvėsių liku-čių, apvaikštinęjo smėlio užpus-tytas vietas ir iš griuvėsių ply-tų pastatė mažą koplytelę. Ji te-bestovė i šiandien. Tai buvo pa-skutinis Duinenabdyj vienuolyno šeimininkų atsisveikinimo žestas. Sic transit gloria mundi.

Ir taip po 4 - 7 metrų storu-smo smėlio danga išgulėjo šie griuvėsiai nepajudinti iki 1949 metų. Tais metais Belgijos arche-ologai pradėjo atkasinėjimo dar-

bus. Darbas buvo suskirstytas i tris etapus. Pirmas darbų etapas — tai užnešto smėlio sluoksnio pašalinimas. Šis smėlis jokių se-novės liekanų — radinių negalė-jo turėti. Antras darbų etapas — tai XII—XVI šimtmečių laiko-tarpis. Iš šio laikotarpio atkas-tieji radiniai išdėlioti Duinenab-dij muziejaus 14 salių. Trečias tarpnis liečia periodą dar prieš vienuolyno pastatymą, taigi se-nuosius salos gyventojus. 1951 metais paaiškėjo, kad vienuoly-nas buvo pastatytas ant senų ka-palynų, o kas buvo tie senieji gy-ventojai, kurie čia palaidoti, ku-riai žmonių grupė jie priklausė,

Europos antropologai iki šiolei nerado atsakymo.

"Mes stovime čia prieš įdomią problemą, pažymi muziejaus va-dovas, norėdami išspręsti, kas to-kie buvo tie gyventojai, ant ku-rių kapinių buvo pastatytas vie-nuolynas. Skeletų forma rodo žy-mes, kurios šių vietovių gyvento-jams yra svetimos. Antropologai todėl skiria šiam reiškiniai ne-maža dėmesio. Labai svarbu yra žinoti ankstyvųjų viduramžių šios vietos gyventojus", pabrėžia vadovas. Jau atkasta daugiau kaip 600 kapų. Manoma, jog tiek pat dar yra likę neatkastų. Nu-riai žmonių grupė jie priklausė,

(Nukelta i 5 psl.)

A. TVERAS

LAKRODŽIAI IR BRANGENYBĖS

Pardavinės ir taitymas

2646 W. 60th St.,

Tel. REpublio 7-1941

Filomena sako...

KAS NETAUPO ATEIČIAI, TAS NEŽIŪRI Į SVIESESNĮ IR TINKAMESNĮ GYVENIMĄ.

Socialinis apdraudimas yra per mažas pragyvenimui. Augsti nuosimčiai mokami Chicago Taupymo bendrovės pridėjus prie Social Security, suteiks Jums ramias dienas jūsų senatvėje, 5.25% ant pa-

prastų knygų, ir iki 7.5% ant certi-fikatų.

Šį metą Chicago Taupymo bendrovė švenčia Auksinį Jubi-lėjų ir turi laimėjimui - kelionę į Hawaii, Disneyland, Las Vegas ir daug kitokių laimėjimų. Atsilankykite.

CHICAGO ★★★★★

savings and loan association

6245 south western avenue 476-7575

Lobynas smėlyje

(Atkelta iš 4 psl.)

mirėliai yra guldėti kojomis į rytus, jie žiūri į rytus. Pasakus numirėliai buvo guldomi atvirkščiai, jie žiūrėjo į vakarus. Tai rodo, kad jie negalėjo būti saksai. Kas iš šių skeletų labiausiai krinta į akį, tai jų morfologinė kaulų kaulų forma, visų pirma jų kaukolių indeksas. Šis indeksas gaunamas, matuojant kaukolių diametrus skersai ir ilgiai. Pagal šį indeksą Europos kraštų gyventojai skirstomi į 4 grupes:

I — dolichocefalai (ilgakiaušiai) su indeksu 70 - 74,9. Šiai grupei priklauso prūsai, švedai, norvegai, danai, šiaurės germanai.

II — mesocefalai (vidutinio-kaiai) su indeksu 75 - 79,9. Prie šios grupės priskiria bavarus, frankus, alamanus, burgonus, gepidus.

III — brachycefalai (apvala — arba trumpakiaušiai) su indeksu 75 - 79,9. Tai gyventojai iš Merovingų laikų Belgijoje, Normandijoje, Ile-de-France, Champagne, Rytų Prancūzijoje.

IV — Hyperbrachycefalai (ultratrumpakiaušiai) su indeksu virš 85.

Tenka paminėti, kad atpažinti eminė gyventojų grupę nėra jau taip paprastas dalykas, nes, per šimtmečius susimaišiusi su kitomis gyventojų grupėmis, ji gali rodyti kitokių indeksus, bet vis dėlto lieka mesocefalų ribose. Kas liečia graučius, atkastos po Duinenabdy griuvėsių, tai, ištyrus 128 suaugusių žmonių kaukoles, vidutinis indeksas gautas 84,3, kas rodo, jog jie priklauso brachycefalų grupei ir skiriasi nuo gyventojų, kurie po didžiojo tautų kraustymosi V šimtmetyje šiose vietovėse gyveno. Jūs negalima skirti prie germanų. Tai yra gyventojai, kurie nėra susimaišę su jų užkariautojais, o yra išlaikę savo grupės požymius. Iš jų dantų sprendžiama, kad jie gyveno iš medžioklės ir iš žvejybos.

Pagal antropologo Marc R. Sauter tyrinėjimo duomenimis, vidutinis Belgijos frankų ūgis vyrų buvo 1,74 m., moterų — 1,56 m. Vidutinis ūgis vyrų ir moterų, kurie buvo palaidoti po vienuolynų yra žemliau 1,65 m. Tai visi tiek lieka atviras klausimas, kas tie senieji Koksijės salos gyventojai buvo, kaip jie vadinosi?

Priešistoriniais laikais, maždaug prieš 1000 metų prieš Kr., šis pajūris, manoma, buvo apgyventas klajoklių tautelių. Pirmistoriniame laikotarpyje, t. y. nuo 1000 iki 57 metų pr. Kr., čia gyveno keltai. Romėnų viešpatavimo metu, nuo 57 iki 476 metų po Kr., vietiniai gyventojai keltai ir morinai išsilaukė vietoje, bet stiprokai susimaišė su užkariautojais. Trečiojo šimtmečio pradžioje po Kr. įvyksta antras šiaurės jūros prie Duinkerken prisiveržimas, kuris užliejo plačias Flandrijos žemumas. Kartu tada prasideda ir jūros piratų užpuolimai. Per ankstyvą viduramžį — nuo 476 metų iki X šimtmečio — frankai užkariauja Galiją ir apsigyvena aukštesnėse žemumos vietose. Pajūrio srityse pasilieką senieji gyventojai ir jie, nenorėdami susimaišyti su užkariautojais frankais, ilgą laiką čia išlaiko savo rasės ypatybes.

IX šimtmetyje pajūrio gyventojus užpuola normanai. Gyventojai žudomi ir išblaškomi. Pasikartoja II jūros prisiveržimas ir stings įrodymų, kad po normanų užpuolimų ten prie Koksijės bent kas dar būtų gyvenęs.

Duinenabdy muziejuje yra ir visai neišaiškintų radinių. Net išskabintas kreipimasis į lankytojus, prašant padėti išaiškinti, ka turi reikšti tie nežinomi daiktai ir kas buvo tie senieji gyventojai su skirtingu kaukolių indeksu.

P. S. Šį rašinį sudarant, pasinaudota muziejiaus vadovu "De schat in het zand", autoriaus P. Schittekat veikalų.

NAUJI LEIDINIAI

LIETUVOS KATALIKŲ BAZNYČIOS KRONIKA. Pogrindžio leidinys. Numeriai 1-7, 1972-1973. Išleido L. K. Religinės šaltos mėnėjai, 6825 So. Talman Ave., Chicago, Ill. 60629. Finansavo prelatas Juozas A. Karalius. Viršelis ir iliustracijos — Paulius Jurkauskas. Spausdino Mykolas Morkūno spaustuve. Tiražas — 5000 egz. Kaina — 2.50 dol. minkštais viršeliais, 3.50 dol. kietais.

Jei kas ir sekė išėjimo laikraščiuose perspausdintas "kronikas", šioj knygoj sudėta įdomi medžiaga iš naujo susipažinti su katalikų persekiojimais, vykdomais okupuotoje Lietuvoje, su metodais, kuriuos kiekvieną atvejį skirtingai naudojo komunistiniai pareigūnai, ir su kančiomis, kurias išgyvena tėvai ir mažamečiai vaikai, darbininkai ir įstai-gų pareigūnai. Su šia medžiaga spausdinama autentiška medžiaga iš okupuoto krašto, kur tie persekiojimai vyksta, susipažinimas naudingas tiek patiemis išeiviams, ypač jaunesniajai kartai, tiek ir parodymas bei šių žinių panaudojimas svetimiesiems. Ypač tai reikėtų panaudoti įvairiomis progomis rašant amerikiečių spaudai laiškus, kuriuose galima palyginti iškelti iš pavergto krašto gautus faktus su tokiais pačiais ar panašiais įvykiais laisvuose kraštuose.

ILGESIO GIESMĖS. Juozas Šiušis, eilėraščiai, Buenos Aires, 1973 m. Apie savo eilėraščių rinkinį pats autorius įžangoje išsitaria: "Šis eilėraščių rinkinys — tai mano širdies giesmės. Septynioliasdešimt metų suaktyvė proga aš išdriau savo brangiems broliams ir sesėms lietuviams atskleisti dalelę jausmų, išnešiotų savyje per visą išėjimo gyvenimą. Savo širdies pasauly aš visados degiau tėvynės ilgesiu, meile motinai ir ištikimybę tautai". Eilėraščių rinkinys 46 psl., Kaina nepažymėta.

Patrick White

(Atkelta iš 2 psl.)

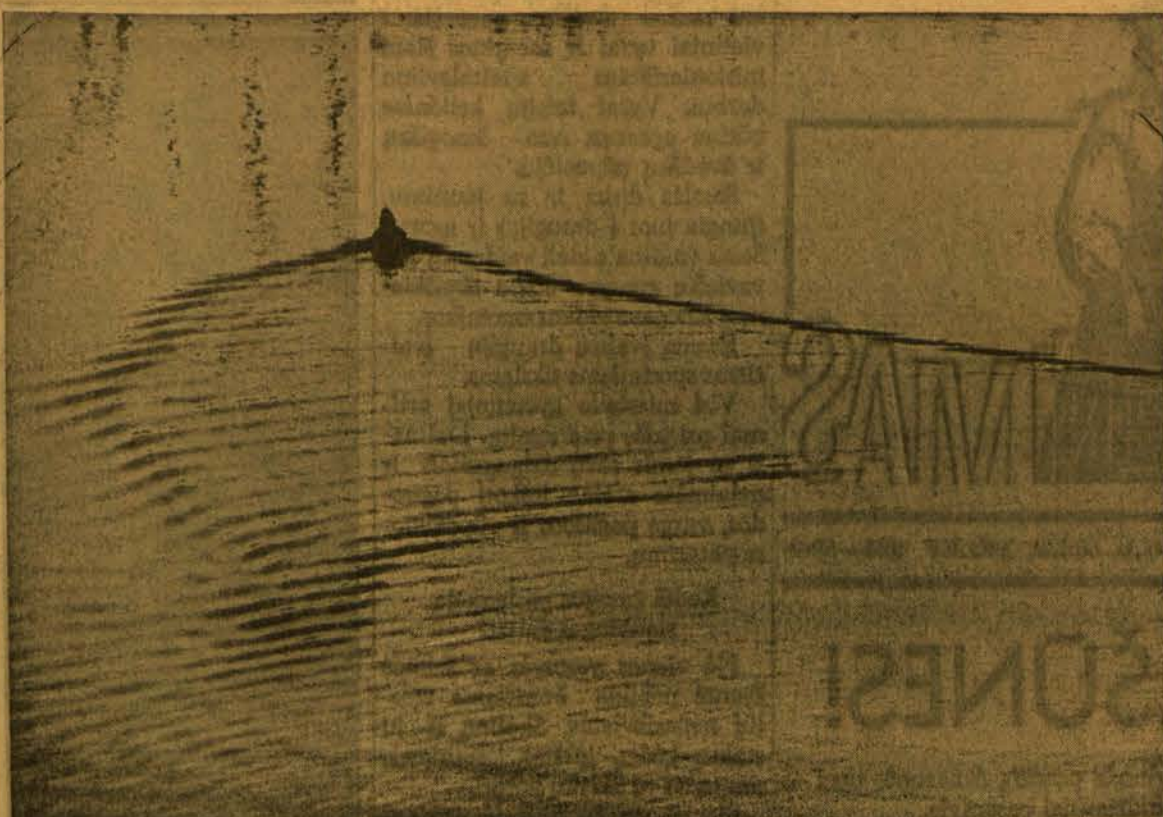
Knygoje apstu įvairių scenų, mums lietuviams neįprastų, kurios dažnai sutinkamos amerikiečių literatūroje. Tačiau negalima teigti, kad knyga yra natūralistinė, ji realistinė, ir daug keiksmadodžių nėra. Scenos nėra per daug natūralistinės, nors jų apstu, tiek senės Hünter prisiminimuose, tiek dukters ir sūniaus pergyvenimuose, tiek tarnačių ir slaugių dabarty.

Pabaigoje įtempimas kiek atslūgsta. Prie to prisideda ir slaugės Floros nelaimės išsprendimas teigiamu prasme. Mergina buvo tapusi nėsčia, net galvoje apie nusizudymą. Tačiau savaime viskas pračina, ir ji už tą išsilavinimą dėkoja Dievui, kuriuo netiki, ir labai draugiškai pasidaro mištančiai seneli. Florai Mianhood būdinti, senė ir mirė.

Tačiau romanas yra vis dėlto sleigantis. Ir kai, senė mirus, slaugė de Santis atidaro langus, o vilą perpučia skersvėjis, rodo plūstelia atgaivos banga.

Baigiant tekstų prisiminti ir visą australų literatūrą. Pati pirmoji poezijos knyga, nelabai reikšminga, buvo išleista 1819 metais. Ketveriatis metais vėliau buvo išleista poema apie Australiją. Tarp dabartinių poetų šiuo metu yra labiau žinomi: Judith Wright (1915) ir Douglas Stewart (1913). Iš beletristų yra rašytoja Rood, žinoma Kylie Tennant vardu, Dal Stevens (1911 m.). Daugelis rašytojų Australiją vaizduoja kaip laisvės žemę, į kurią patenka imigrantas, atkiles iš įvairių suvaržymų ir tradicijų sukaustytos Europos.

Iš visos tos nelabai gausių rašytojų grupės išskyla kaip tik Patrick White, kurio atžymėjimu buvo pagerbta dabar ir Australijos literatūra. O tai, be abejo, kraštui suteikė pasigėrėjimo ir pasididžiavimo jausmą.

Plaukė antelė, plaukė ralboji
Per gilų ežerį...

Nuotrauka Algirdo Grigalio

PRANEŠIMAS

Už sertifikatus mokame:

7½% 4-riems metams už \$10,000.00 ar daugiau

6% 30-diai mėnesių už \$1,000.00 ar daugiau

6% 1-riems metams už \$1,000.00 ar daugiau

Pagal susitarimą, dividendus galime prisijusti kas mėnesį arba kas ketvirtį metų.

VELIAVOS DUODAMOS NEMOKAMAI padėjus \$50.00 ar daugiau taupymo sąskaiton. Gausite vieną amerikietišką ir antrą pagal pasirinkimą lietuvišką, vokišką, ispanišką, itališką, čekišką, lenkišką, airišką, konfederat arba ekologišką su stovu.

PAS MUS NE VISI TARNAUTOJAI YRA LIETUVIAI, BET KIEKVIENAM
SKYRIUJE GALIMA SUSIKALBėti LIETUVISKAI.

Saint Anthony Savings

1447 SOUTH 49th COURT
CICERO, ILLINOIS 60650
PHONE 656-9330

Joseph F. Gribauskas, Vedėjas

OFFICE HOURS

Daily 9:00 to 5:00; Monday 9:00 to 5:00
Saturday 9:00 to 1:00; Wed. & Sunday Closed

JEI JOS NORITE SIŪSTI SIUNTINIŲ DOVANAS Į LIETUVĄ IR ĮVAIRIUS
USSR KRASTUS, naudokitės patarnavimu plačiai žinomos firmos

PACKAGE EXPRESS & TRAVEL AGENCY, INC.
(LICENSED BY VNESHPOSYLTORG)

VYRIAUSIA ĮSTAIGA: 1776 BROADWAY, NEW YORK, N. Y. 10019 Tel. — 581-6590; 581-7729

Siuntiniai, siunčiami per mūsų firmą, paskyrimo vieta pasiekia trumpiausiu laiku. Siuntinių pristatymas garantuotas. Visi muitai apmokami mūsų įstaigoje, gavėjas NIEKO NEMOKA.

Prie firmos skyrių yra krautuvės, jose rasite žemiausiomis kainomis pasirinkimui įvairiausių audinių, taip pat maisto produktų, odos avalynę ir kitų daiktų.

PACKAGE EXPRESS & TRAVEL AGENCY, INC.

Affiliated with PODAEOGIFTS, INC.

Pirma užsakymus butams, automobiliams, dovanų pažymėjimams, motociklams, šaldytuvams, televizijos imtuvams ir įvairioms kitoms sovietinėms prekėms, kurias galite užsakyti Lietuvoje ar USSR gyvenantiems giminiams. Papildomų žinių teiraukitės mūsų pagrindinėje įstaigoje ar bet kuriame mūsų skyriuje. Atidaryta kasdien nuo 9 valandos ryto iki 6 valandos vakaro. Šeštadieniais ir sekmadieniais nuo 9 valandos ryto iki 4 valandos popiet.

MŪSŲ SKYRIAI

Allentown, Pa. — 126 Tilghman Street	435-1654
Baltimore 31, Md. — 1900 Fleet Street	342-3240
Brooklyn, N. Y. 11218 — 485 McDonald Avenue	467-4465
Buffalo 12, N. Y. — 701 Fillmore Avenue	895-0700
Chicago 22, Ill. — 1241 No. Ashland Avenue	486-2818
Chicago, Ill. 60629 — 2608 West 69 Street	825-2787
Chicago, Ill. 60609 — 1855 West 47 Street	878-6755
Cleveland 13, Ohio — 1028 Kenilworth Avenue	771-0696
Detroit 12, Mich. — 11801 Jos Campau Avenue	365-6780
Farmington, N. J. — Freewood Acres Rt. 9	363-0494
Hamtramck, Mich. — 11339 Jos Campau Avenue	365-6740
Hartford 6, Conn. — 122-126 Hillside Avenue	249-6216
Los Angeles 4, Calif. — 159 So. Vermont Avenue	385-6550
Newark, N. J. — 378 Market Street	642-2452
New York 3, N. Y. — 78 Second Avenue	674-1540
New York 3, N. Y. — 141 Second Avenue	475-7430
Philadelphia 23, Pa. — 631 W. Girard Avenue	769-4507
Rahway, N. J. — 47 East Milton Avenue	381-8800
South River, N. J. — 41 Whitehead Avenue	257-6320
Syracuse, N. Y. 13204 — 515 Marcellus Street	475-9748
Trenton 10, N. J. — 1152 Deutz Avenue	392-0306
Utica, N. Y. — 963 Bleeker Street	732-7476

EKSKURSIJOS Į LIETUVĄ

Išvyksta: lapkričio 22 dieną (Vilnius, Leningradas) — grįžta — lapkričio 30 dieną

KAINA TIK \$625.00

Dar yra likusių vietų sekančiose grupėse:

SPALIO 2 ir GRUODZIO 20 d.

Šios grupės lankysis Leningrade, Vilniuje, Rygoje ir Helsinkyje. Jungtis prie ekskursijų galima BOSTONE ir NEW YORKE

GRUPĖSE DALYVIŲ SKAICIUS RIBOTAS — NESIVELUOKITE!

Smulkesnių žinių ir registracijos reikalų kreipkitės į

TRANS-ATLANTIC TRAVEL SERVICE

393 West Broadway, P.O. Box 116

SOUTH BOSTON, MASS. 02127

TEL. (617) 268-8764

Savininkė: Aldona Adomoniene

(Air fares subject to changes)

FRANK'S TV and RADIO, INC.

RADIO IR STEREO APARATŲ PARDAVIMAS IR TAISYMAS
5240 SO. HALSTED STREET TEL. — CA 5-7252
DIDELIS PASIRINKIMAS ĮVAIRIAUSIŲ TELEVIZIJOS APARATŲ
SPALVOTOS TELEVIZIJOS APARATAI

Laidotuvių . Direktorai

MAŽEIK & EVANS

6845 SOUTH WESTERN AVENUE

TRYS MODERNISKOS

AIR-CONDITIONED KOPLYČIOS

MASINOMS VIETA

REpublic 7-8600

REpublic 7-8601

E U D E I K I S

DOVYDAS P. GAIDAS — GERALDAS F. DAIMID

Laidotuvių Direktorai

TRYS MODERNIOS KOPLYČIOS

4330 South California Avenue

Telefonai: LA 3-0440 ir LA 3-9852

4605-07 South Hermitage Avenue

Telefonas YArds 7-1741

P E T K U S

MARQUETTE FUNERAL HOME

—TEVAS IR SONUS—

TRYS MODERNISKOS KOPLYČIOS

2533 West 71st St. — Telef. GRovehill 6-2345-4

1410 S. 50th Ave., Cicero TOWNhall 3-2108-09

AIKSTĖ AUTOMOBILIAMS STATYTI

LAIDOTUVIŲ DIREKTORIAI

Lietuvių Laidotuvių Direktorių Asociacijos Nariai

ANTANAS M. PHILLIPS

3307 S. LITUANICA AVE.

Tel. YArds 7-3401

STEPONAS C. LACK (LACKAWICZ) IR SONUS

2314 W. 23rd PLACE

Tel. VIRgilia 7-6672

2424 W. 69th STREET

Tel. REpublic 7-1213

11023 Southwest Highway, Palos Hills, Ill.

Tel. 974-4410

PETRAS BIELIONAS

4948 S. CALIFORNIA AVE.

Tel. LAfayette 8-8572

POVILAS J. RIDIKAS

3354 S. HALSTED STREET

Tel. YArds 7-1911

JURGIS F. RUDMIN

5319 S. LITUANICA AVE.

Tel. YArds 7-1138-39

VASAITIS — BUTKUS

1446 S. 50th AVE., CICERO, ILL. Tel. OLYmpic 2-1008

REDAGUOJA ST. SEMENIENE, 6507 S. TROY ST., CHICAGO, ILL. 60629, TELEF. 925-5988

! KALNUS, ! VIRŠŪNES!

DANUTĖ AUGIENĖ

Toks yra at-kių šūkis Giedros korpi, kuriai seselė širdies Jėzaus Apolonija Valeikaitė, studijuodama Vyt. D. un-te, priklausė. Ji pasirinko, anot Em. Vilimaitės žodžiu, tiesiausias kelią savo užsiėmimams, nesidomėdama Dievo žmonių, kurie jo dar nepažįsta, apie jį nėra girdę arba jį klaidingai supranta.

Seselė dirba Peru džunglėse Rekenoj

Vyr. Giedros korpi ir kitų asmenų iniciatyva buvo suruoštos seselės Polei (taip ją išpratinome vadinti) išleistuvės lėpos 19 d. tėvų jėgų namuose.

Tropikinės Chicago karštis ir glušnanti drėgnė nesutrukdė būriui moterų, kurie vertina seselės misionierės darbą, atsilankyti. Žinoma, tai buvo tik dulkelė to, kas turėjo susirinkti. Vertybių pasirinkimas žmonėse yra smulkus. Gerbūvis ir perteklius materialiniais ištekliais yra suvystę žmonių širdis neapmąstoma siena dvasiniams reikalams. Tai su širdgėla pastebėjo P. Norvilas, pravedęs išleistuvių programą.

Kun. J. Prunskis gyvai papasakojo, kaip, ieškodamas bendradarbių Draugo dienraščiui, jis atrado seselę Peru džunglėse.

Idomusia, tačiau, buvo klausytis seselės Polės pasakojimų apie jos gyvenimo ir darbo sąlygas ir būdus, artėjant prie žmogaus ir stengiantis jam padėti. Darbo laukas labai platus — nuo gimdančios motinos ligi raupais vienuose džunglių raizgynuose bėmiančios vienuolikos metų mergaitės, džiūva mirtinai besengantįjį ir badu alpstantįjį, žvėrių apdraskytą ir gyvačių bei kitų nuodingų šliužų įgeltą, nuogi ir benamį, narkomanai ir alkoholikai, visiškai nesiorientuoti ruošoj ir higienoj ir civilizacijos išnaudotojų, ieškančių alyvos versmų, žalingai veikiamų samdiniai vyrai. Naivumas ir moralinis sugėdimas, pavojingų žmonių užpildinėjimo pavojus iš bado mirštantys kūdikiai.

Per potvynį žuvį pasigauni namie

Misijų plotas milžiniškas Loreto džunglių departamentas. Seselių tik 12, kunigų — vos trys.

Seserys moko pirmųjų tikėjimo tiesų, sprendžia vedybų problemas, saugo ir adoroja šv. Sakramentą, lanko ligonis, neša jiems šv. Komuniją paruošia prie sakramentų. Darbininko ir darbdavio konfliktai tingi seselių lyginami.

Maisto problema kartais būna tragiška. Temperatūra kaip Chicagoje, kai termometras rodo šimtą ir drėgmė arti to — šaldytuvų nėra, nes elektra nėra bendra ir ji veikia tik 12 val. paroje. Potvynių metu turima apstiai žuvis. Kadangi vanduo laikosi apie penkis mėnesius, visas miestelis plaukia. Žuvų gali pasigausti sėdėdamas namie, jei dar tavęs potvynis nenusinešė su visa

trobelyte. O šiemet taip nutiko daugely vietovių, nes vanduo užpylė 85 proc. visų džunglių. Tokiu atveju skerdžiami ir piaunami gyvuliai, nes nėra kur jų laikyti. Trobos pakeltos nuo žemės apie du metrus, turi grindis ir stogą, dažniausiai be sienų, žinoma ir be langų. Visi sutelpa ant vienos plokštumos, guli visi — suaugę, jaunuoliai ir maži šalia vienas kito. Jokio privatumo. Aišku — ir jokių patogumų, sanitarijų vietelių. Visiems tikslams vienas ir tas pats kambarys, geriau sakant — tos pačios žiėvės lentos. Vakariui atėjus, visi lenda po sieteliu, nes nežmoniški spiečiai uodų negyvai suėstų. Daugeliui maža lempelė ar žvakė — visa prabanga skaitytai ar rankų darbams. Jokių šaldytuvų, jokių baldų, įskaitant lovas, kėdes, stalą.

Nėra nei druskos; valgo syki dienoje

Pagrindinis maistas — ryžiai, pupelės, įvairių rūšių bananai, kiti vaisiai. Derlių galėtų išauginti ir tris kartus, bet vanduo sunaikina viską.

Kai būna mėsos ir žuvies — negalima gauti druskos. Viskas sugenda. Saulė sudegina. Žmonės valgo paprastai tik kartą dienoje. I mokyklą ateina vaikai ir alpsta iš alkio. Seserys dalinasi tuo, ką turi. Iš valdžios išsirūpino maisto vaikų pusryčiams. Peru sostinėje Limoje galima gauti visko, bet i ten nuvykti reikia plaukti upėmis apie 2 paras, po to skristi lėktuvu. Tai padaryti gali retas ir tik išprusęs ir pinigų turis žmogus. Nuo laivų i Rakeną reikia parsinešti viską ant savo ar samdytų pečių. Žmonės įpratę nešti sunkias naštas ir tuo uždarbiauja.

Kitose Peru vietose klimatas švelnus ir patogus, tai pajūrio sritis. Kalnuose šalta, nes stovi amžinas sniegas. Plotas valstybės didelis ir klimatas įvairus. Seselė dirba tropikinėje srityje, prie Ucagali ir Tapichi upių, kurios susijungusios su Maranon

duoda pradžią Amazonės upei — didžiausiai pasaulyje.

Žmonių gerumas nedecklyje

Pastaraisiais metais kelios alyvos ieškotojų fimos samdo vietinius vyrus darbams, jiems gerai moka. Gavęs pinigų žmogus juos išleidžia neprotingai. Krautuvų beveik jokių. Atsargas neįmanoma išlaikyti. Reikalavimai primityvūs. Girtuoklystė ir nerūpestingai laisvas gyvenimas žmogų vielioja.

Šiaip žmonės yra labai geros širdies. Nelaimėje vieni kitiems padeda, rūpinasi našlaičiais, juos pasiima ir auginą lyg savus vaikus, nesvarbu, kad jų pačių gyvenimas pilnas alkio, nedeckliaus ir pavojų.

Religija paviršutiniška. Daug prietarų ir nereikalingos baimės. Spalio mėnuo pašvenčiamas Nukryžiuotajam Kristui. Visas mėnuo praeina lyg savotiška gavėnia. Nešiojami specialūs rūbai, nešami kryžiai, statulos ligi susikruvinant pečius. Atgailaujama.

BRAŠKĖS IR VYŠNIOS

Stefanija Stašienė, Cleveland, Ohio

Nors šviežios braškės čia rinkoje pasirodo jau gana anksti, net vasario mėn., tačiau mūsų klimato pats braškių sezonas yra tik birželio pabaigoje. Po braškių seka vyšnios ir taip visa eilė kitų uogų per visą vasarą papildomų mūsų mitybą šviežiais vitaminais, mineralais ir kitom mūsų sveikatai reikalingom medžiagom.

Braškės pasižymi aromatinėmis medžiagų bei mineralinių druskų gausumu. Ypač jos turi daug kalčio ir geležies. Jose taip pat yra daug A ir C vitaminų. Turi šiek tiek ir salicilo rūgšties, tačiau ji yra patvaraus organinio junginio pavidale ir todėl sveikatai nekenksminga. Nuskintas uogas reikia greit sunaudoti, nes jose pradeda vystytis pieno rūgštis arba net acto bakterijos. Be to, jos labai lėpos uogas. Šviežias uogas sveika valgyti be cukraus, nes jo-

Kadangi seselių ir kunigų labai mažas skaičius, paruošiami vietiniai vyrai ir merginos šiam misionieriškam apaštalavimo darbui. Vyrai misijų kelionėse būtina apsauga nuo žmonių ir žvėrių užpuolėjų.

Seselės dirba ir su jaunimu, įjungia juos į draugijas ir sportą. Šokis vaidina didelį vaidmenį peruviečių gentyse. Šokių išreiškiamos žmogaus vidaus nuotaikos.

Esama įvairių draugijų įvairiems specialioms tikslams.

Visi miestelio gyventojai artimai prisirišę prie seselių. Dalinasi su jomis savo džiaugsmais ir nelaimėmis ateina ieškoti paguodos, varge pagalbos ir rūpestuose patarimų.

Kodėl žmogus pasiaukoja siaubingai daliai?

Nė vienos vestuvės ar šeimos šventės nebūna švenčiama seselių nepasikvietus. Skolina iš jų stalus, kėdes, lėkštes, staltieses, nes patys tų dalykų neturi.

Šiemet po to negirdėtai siaubingo tvano skurdas ir bėdas ypač kankina peruviečius džunglėse. Seselės besisvečiuodama Š. Amerikoje yra gavusi laišku, kur pasakojamos širdį veriančios nelaimės. Visa tai seselė išgyvena visa savo esybe ir jau ruošiasi grįžti i savo pamėgtą darbą gelbėti žmonių jų kūno ir sielos reikaluose.

Ir klausį savęs, kodėl seselė nepasilieka čia, kur gyvenimas lengvas ir viskuo pertekęs, kodėl skubą ten, kur pavojus raupais apsikrėsti, kur klimatas žulpija jėgas ir trumpina amžių, kur tyko geliantys šliužai ir naktys bemiegės? Kas verčia gyventi primityvių beveik laukinių žmonių tampe ir kartu su jais nešti sunkų kasdienos rūpestį? Seselė atsakytų: „Dievo ieškojimas juose yra stiprus — aš noriu būti žiburys, kuris rodytų jiems teisingą, tikrąjį kelią. Jūs čia esat laimingi, jūs visko turit. Gal kartais ir per daug“, — tyliai baigia seselė.

Marija Tūbelytė-Kulmanienė

LIETUVĖ DAILININKĖ JAPONIJOJ

J. NARUNĖ

Dailininkė Marija Tūbelytė — Kulmanienė yra žinoma iš mažo skaičiaus meno parodų, įvykusių Portlande, Kinijoje ir paskutiniuoju metu Japonijoje. Gimusi nepriklausomoje Lietuvoje, Marele Tūbelytė dar mažametė privačiai mokėsi piešti pas žinomą dail. Petrą Kalpoką. Jau tada mokytojas pastebėjo Marelės gabumus, gal būt, paveldėtus iš motinos J. Tūbelienės, kuri studijuodama Petrapilyje, taip pat mokėsi tapybos meno. Vėliau M. Tūbelytė baigė New York Art Students Ligue ir Ann Arbor, (Mich.) studijavo meno istoriją ir kt.

Sukūrusi šeimą ir apsigyvenusi su vyru Portlande, ji piešdavo gamtos peizažus, natiumortus, portretus. Ypač daug turėdavo užsakymų vaikų portretų. Iš Portlando, jos vyrui inž. K. Kulmanui gavus naują tarnybą, šeima išsikėlė keleriems metams į Tautinę Kiniją. Šiuo metu dailininkė M.K., atvykusi atostogų pas savo motiną Jadvygą Tūbelienę i Miami, su dideliu malonumu ir simpatija pasakoja apie Kinijos kraštą — Taivaną.

Taivano sala, kurioje buvo apsigyvenę dailininkė su šeima, yra tikras rojus! Gražiausi vaizdai. Ir jie labai įvairūs. Daug kalnų, kalvų, ir vis kitokių kontūrų. Už lango buvo matyti mėlyna jūra,

Braškių marmeladas

Svarias uogas supilti i pusblūdį, užpilti cukrumi ir pastatyti per naktį šaldytuve. Sekančią dieną uogas per sietelį nusunkinti ir mėsaį malti mašinėlė sumalti. 8-niems puodukams sumaltų braškių imti 6 puodukus cukraus. Užkaisti ant lengvos ugnies. Užvirus išjungti, leisti šiek tiek pastovėti ir vėl palengva virti, vis nugriebiant putas. Virti tol, kol putos nusisės. Paskui įpilti 8 šaukštus (valgomus) šviežių išspaustos citrinos (Citrina duos gražią spalvą). Vėl palengva virti. Virti tol, kol košė ims tirštėti. Atsargiai — nepervirinti. Patikrinimui, šaukštelį marmelado papilti ant lėkštelės ir jei atvėsęs marmeladas matosi sustingęs, užtenka virti. Karštą marmeladą jau galima supilti i iškaitintus stiklus ir sandariai uždaryti. Likusią nuo uogų sunka galima panaudoti kisieliui ar girai.

Saldžios ir rūgščios vyšnios

Jau prasidėjęs ir vyšnių sezonas. Čia daugiausia žinomos dvi vyšnių atmainos — tai saldžios

raudonos uolos, žalumynais apkaityti krantai. Raudona žemė ir daugybė vešlios žalumos, kurioje įvykusių Portlande, Kinijoje ir paskutiniuoju metu Japonijoje. Gimusi nepriklausomoje Lietuvoje, Marele Tūbelytė dar mažametė privačiai mokėsi piešti pas žinomą dail. Petrą Kalpoką. Jau tada mokytojas pastebėjo Marelės gabumus, gal būt, paveldėtus iš motinos J. Tūbelienės, kuri studijuodama Petrapilyje, taip pat mokėsi tapybos meno. Vėliau M. Tūbelytė baigė New York Art Students Ligue ir Ann Arbor, (Mich.) studijavo meno istoriją ir kt.

Dailininkui čia atgaiva. Daug medžiagos, daug spalvų tapybai. Ir moterys čia labai gražios, gracingos, geri modeliai. Ir jie gana kantrūs. Tačiau paveikslą parodo čia sunku. Nėra pareikalavimo, nei jokios rinkos.

New Yorko "Gintarėlė", apsupta savo draugų "gintariukų". Iš k. Darius Stankūnas, Marius Marijošius, Antanas Kulys, Dainius Marijošius, Aras Ulėnas, Jonukas Tauras, Laura Bilėnaitė, Vincas ir Tomas Giedraičiai. Trūksta Kristinos Vygantaitės ir Sigitos Penkaitės.

ir rūgščios vyšnios. Saldžiosios prinoksta anksčiau, o po jų tuoj seka rūgščios. Vyšnios nepasižymi nei vitaminais nei mineralais.

Jos tik turi gerą aromatą, skonį ir angliavandenių. Tačiau mūsų maistą labai įpavairina ir puikiai tinka įvairiems disertiniams valgiams. Lietuvoje paprastai virdavome uogienę, kaip ir iš kitų uogų. Vasaros metu kai kur Lietuvoje buvo labai mėgiama vyšnainė. Tai yra vandens, duonos ir vyšnių uogų mutynys. Kai kur vietoj vandens naudodavo pieną. Vyšnių marmelado virimo būdas toks pat, kaip ir braškių. Marmeladui tinka daugiau saldžios vyšnios, nes jos ne taip vandeningos. Tuo tarpu rūgščios vyšnios tinka šaldymui. Galima šaldyti be kauliukų ir su kauliukais. Platesniam naudojimui tinka šaldytos vyšnios be kauliukų.

Norėčiau dar pastebėti, kad skinti vyšnias reiktų be kotelių, nes taip skinant mes nepažėdžiam žiedinius pumpurus, kas labai svarbu sekančių metų derliui.

NEW YORKO "GINTARELIAI"

Kiekvieną trečiadienį suvažiuoja mamytės su vaikučiais, kurių amžius nuo 2-5 metų i Nijolės ir Jono Ulėnų namus Dix Hills, Long Island. Čia lietuviškoje nuotainioje praleidžia 2 valandas dainuodami, žaisdami, šokdami. Kiekviena mama prisideda prie programos pravedimo. Vienos moko dainas, kitos šokius, rankdarbius ir pan.

Kas įdomu, kad i šį darželį suvažiuoja vaikučiai ne tik iš Long Island, bet net ir iš Queens, Great Neck ir New Jersey. Sveikintinos mamytės už tokį pasiryžimą ir norą įdiegti vaikučiams lietuviybę.

AUKŠČIAUSIOJO TEISMO SPRENDIMAS MOKYKLŲ REIKALU

Aukščiausias teismas Washington 8 balsais prieš vieną nusprendė, kad defektyvus ar neturtėlių vaikų, lankantieji tikybines mokyklas, turi iš federalinių programų susilaukti tų pačių lengvatų, kaip ir lankantieji valdines mokyklas.

Chicago Lietuvos Moterų klubo Gintaro 14-to baltaus debutantės šoka sadutė.

Nuotr.V. Noreikos